

Jak skuteczne jest sprawozdanie finansowe w przewidywaniu bankructwa firmy. Kod zrodlowy.

May 20, 2020

Projekt zaliczeniowy ze Zaawansowanej Ekonometrii I

Autor: Maciej Odziemczyk (388581)

Wydział Nauk Ekonomicznych UW.

```
[1]: # import bibliotek
from scipy.io import arff # tylko do odczytu danych w formacie .arff
import pandas as pd
import numpy as np
import matplotlib.pyplot as plt

[2]: # zmiana ustawień wyświetlania dataframe
pd.set_option("display.max_columns", 30)
pd.set_option("display.max_rows", 50)

[3]: # improt danych
data = arff.loadarff("dane\\5year.arff")
data = pd.DataFrame(data[0])

[4]: # wybór zmiennych
zmienne = ['Attr1', 'Attr2', 'Attr3', 'Attr4', 'Attr6', 'Attr7',
           'Attr8', 'Attr9', 'Attr19', 'Attr20', 'Attr21', 'Attr29',
           'Attr42', 'Attr44', 'Attr48', 'Attr56', 'Attr62',
           'class']

df = data.copy()
df = df[zmienne]

[5]: # dekodowanie zmiennej zależnej
df.rename({'class': 'bankrut'}, axis = 1, inplace = True)
df['bankrut'].replace(b'1', 1, True)
df['bankrut'].replace(b'0', 0, inplace=True)

[6]: # missing values
df.info()
# widać, że przyrosty sprzedaży to zmienna z największymi brakami (Attr21)
```

```

<class 'pandas.core.frame.DataFrame'>
RangeIndex: 5910 entries, 0 to 5909
Data columns (total 18 columns):
Attr1      5907 non-null float64
Attr2      5907 non-null float64
Attr3      5907 non-null float64
Attr4      5889 non-null float64
Attr6      5907 non-null float64
Attr7      5907 non-null float64
Attr8      5892 non-null float64
Attr9      5909 non-null float64
Attr19     5910 non-null float64
Attr20     5910 non-null float64
Attr21     5807 non-null float64
Attr29     5907 non-null float64
Attr42     5910 non-null float64
Attr44     5910 non-null float64
Attr48     5907 non-null float64
Attr56     5910 non-null float64
Attr62     5910 non-null float64
bankrut    5910 non-null int64
dtypes: float64(17), int64(1)
memory usage: 831.2 KB

```

Scenariusze usuwania brakujących wartości

```

[7]: bez21 = df.drop(labels = 'Attr21', axis = 1)
print('utracone obserwacje po wyrzuceniu Attr21 (cała kolumna) i NaNów (wiersze):
      ↳',
      bez21.shape[0] - bez21.dropna().shape[0])
print('bankruci: {}% liczebność: {} \n nie bankruci: {}% liczebność: {}'.format(
      round(sum(bez21.dropna()['bankrut'] == 1)/bez21.dropna().shape[0]*100, 2),
      sum(bez21.dropna()['bankrut'] == 1),
      round(sum(bez21.dropna()['bankrut'] == 0)/bez21.dropna().shape[0]*100, 2),
      sum(bez21.dropna()['bankrut'] == 0)))

```

```

utracone obserwacje po wyrzuceniu Attr21 (cała kolumna) i NaNów (wiersze): 22
bankruci: 6.9% liczebność: 406
nie bankruci: 93.1% liczebność: 5482

```

```

[8]: print('utracone obserwacje po wyrzuceniu NaNów:',
      df.shape[0] - df.dropna().shape[0])
print('bankruci: {}% liczebność: {} \n nie bankruci: {}% liczebność: {}'.format(
      round(sum(df.dropna()['bankrut'] == 1)/df.dropna().shape[0]*100, 2),
      sum(df.dropna()['bankrut'] == 1),
      round(sum(df.dropna()['bankrut'] == 0)/df.dropna().shape[0]*100, 2),
      sum(df.dropna()['bankrut'] == 0)))

```

utracone obserwacje po wyrzuceniu NaNów: 123
bankruci: 5.34% liczebność: 309
nie bankruci: 94.66% liczebność: 5478

```
[9]: print('Wszystkie obserwacje')
print('bankruci: {}% liczebność: {}\\nnie bankruci: {}% liczebność: {}'.format(
    round(sum(df['bankrut'] == 1)/df.shape[0]*100, 2),
    sum(df['bankrut'] == 1),
    round(sum(df['bankrut'] == 0)/df.shape[0]*100, 2),
    sum(df['bankrut'] == 0)))
```

Wszystkie obserwacje
bankruci: 6.94% liczebność: 410
nie bankruci: 93.06% liczebność: 5500

Usunięcie wszystkich obserwacji zawierających brak danych skutkuje znacznym zmniejszeniem populacji bankrutów (o 1/3). Usunięcie całego atrybu Attr21 skutkuje dużą utratą informacji, bowiem większość obserwacji zawierających brak danych w Attr21 to bankruci, zatem może się to okazać istotne kryterium rozdzielające bankrutów od nie bankrutów. Do problemu można podejść w sposób zaprezentowany przez Zmijewskiego (1984), mianowicie uznać brak danych za informację. Jeżeli spółka ma problemy, może chcieć zataić niektóre fakty. Aby wykorzystać informacje o braku danych należy ze zmiennej Attr21 (przyrost sprzedaży) zrobić zmienną kategoryzującą, 0 jeżeli spółka zanotowała przyrost sprzedaży lub utrzymała ją na tym samym poziomie, 1 jeżeli zanotowała spadek, 2 jeżeli brak danych. Aby sprawdzić jednak sens takiego rozwiązania należy zweryfikować, czy brak informacji nie jest równoznaczny z bankructwem, w takim przypadku zmienna nie wnosi nic do modelu.

```
[10]: from seaborn import countplot

f, ax = plt.subplots(nrows = 1, ncols = 3, figsize = (20, 5))
countplot(df.bankrut.loc[list(df.query('Attr21 != Attr21').index)], ax = ax[0])
countplot(df.bankrut.loc[list(df.query('Attr21 < 1').index)], ax = ax[1])
countplot(df.bankrut.loc[list(df.query('Attr21 != Attr21 | Attr21 < 1').index)],
    ax = ax[2])

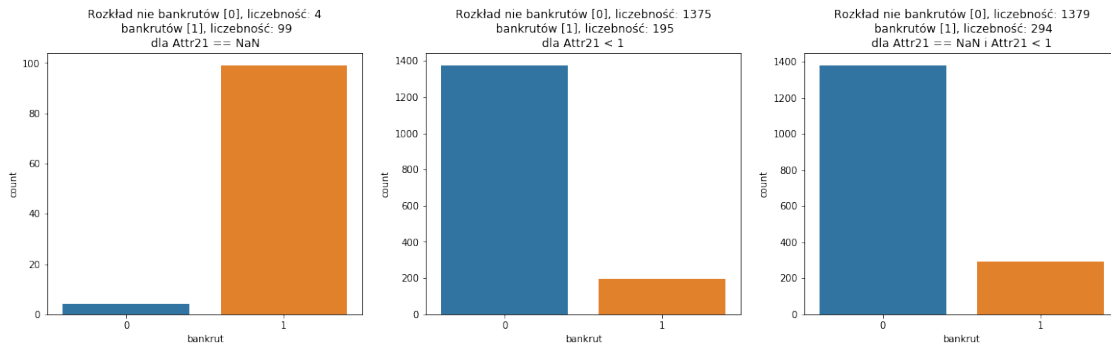
ax[0].set_title('Rozkład nie bankrutów [0], liczebność: {} \n bankrutów [1],
    liczebność: {} \n dla Attr21 == NaN'.format(
df.bankrut.loc[list(df.query('Attr21 != Attr21').index)].value_counts()[0],
df.bankrut.loc[list(df.query('Attr21 != Attr21').index)].value_counts()[1]))

ax[1].set_title('Rozkład nie bankrutów [0], liczebność: {} \n bankrutów [1],
    liczebność: {} \n dla Attr21 < 1'.format(
df.bankrut.loc[list(df.query('Attr21 < 1').index)].value_counts()[0],
df.bankrut.loc[list(df.query('Attr21 < 1').index)].value_counts()[1]))

ax[2].set_title('Rozkład nie bankrutów [0], liczebność: {} \n bankrutów [1],
    liczebność: {} \n dla Attr21 == NaN i Attr21 < 1'.format(
```

```
df.bankrut.loc[list(df.query('Attr21 != Attr21 | Attr21 < 1').index)].
    →value_counts()[0],
df.bankrut.loc[list(df.query('Attr21 != Attr21 | Attr21 < 1').index)].
    →value_counts()[1]))

plt.show()
```


Z powyższych wykresów można wywnioskować, że najlepszym podejściem jest scalenie warunków, bowiem dość spora liczba bankrutów charakteryzuje się spadkiem sprzedaży lub brakiem danych na ten temat, przy jednoczesnym dużym udziale nie bankrutów. Taka też funkcja zostanie zaimplementowana na zbiorze.

dekodowanie Attr21 i usunięcie obserwacji z brakiem danych

```
[11]: df['Attr21'] = df['Attr21'].apply(lambda x: 0 if x >= 1 else 1)
```

Sprawdzenie ile zostanie obserwacji po usunięciu NaNów (sprawdzenie czy funkcja dobrze zadziałała)

```
[12]: print('utracone obserwacje po wyrzuceniu NaNów (po dekodowaniu Attr21):',
        df.shape[0] - df.dropna().shape[0])
print('bankruci: {}% liczebność: {} \nie bankruci: {}% liczebność: {}'.format(
    round(sum(df.dropna()['bankrut'] == 1)/df.dropna().shape[0]*100, 2),
    sum(df.dropna()['bankrut'] == 1),
    round(sum(df.dropna()['bankrut'] == 0)/df.dropna().shape[0]*100, 2),
    sum(df.dropna()['bankrut'] == 0)))
```

utracone obserwacje po wyrzuceniu NaNów (po dekodowaniu Attr21): 22

bankruci: 6.9% liczebność: 406

nie bankruci: 93.1% liczebność: 5482

Proporcja bankrutów do nie bankrutów w “okrojonej” populacji jest zbliżona do proporcji bez usuwania obserwacji z brakiem danych. Można zatem przyjąć takie rozwiązanie.

```
[13]: # usuwanie obserwacji z brakami w danych
df.dropna(inplace = True)
```

Tworzenie zmiennych, których nie ma aktualnie w bazie, a są potrzebne do estymacji modelu ogólnego uwaga dot. specyfiki Pythona: operatory binarne działają "element-wise", można używać operatorów binarnych, bo nie ma już obserwacji z brakami danych, w przeciwnym wypadku niezbędne byłoby wykorzystanie specjalnych funkcji.

```
[14]: # dźwignia finansowa
df['Attr63'] = (df['Attr42'])*df['Attr19']**(-1)
# usuwanie zmiennych wykorzystanych do obliczenia dźwigni finansowej (nie będą
→używane w dalszej analizie)
df.drop(labels = ['Attr42', 'Attr19'], axis = 1, inplace = True)
# z-score
df['Attr64'] = df['Attr3']*0.012+df['Attr6']*0.014+df['Attr7']*0.
→033+df['Attr8']*0.006+df['Attr9']*0.999
# zmienna binarna 1 jak zobowiązania > aktywa, 0 w p.p.
df['Attr65'] = df['Attr2'].apply(lambda x: 1 if x > 1 else 0)
```

tworzenie zmiennej binarnej, 1 jeżeli spółka wypłaca dywidendy, 0 w p.p. Zmienna miała powstać poprzez odjęcie zysków zatrzymanych/aktywa od zysku netto/aktywa. Jeżeli spółka nie wypłaca dywidendy, różnica powinna wynosić 0.

```
[15]: # indeksy obserwacji, w których (zysk netto)/aktywa = (zyski zatrzymane)/aktywa
indeksy = pd.Series(df['Attr1'].index[df['Attr1'] == df['Attr6']])

# utworzenie serii składającej się z wyniku różnicy (zysk netto)/aktywa i (zyski
→zatrzymane)/aktywa
a = (df['Attr1']-df['Attr6']).apply(lambda x: 0 if x == 0 else 1)

# indeksy obserwacji, w których dywidenda nie była wypłacona (w celu sprawdzenia)
indeksy1 = pd.Series(a.index[a == 0])

# sprawdzenie czy to te same obserwacje
indeksy.equals(indeksy1)
```

[15]: True

```
[16]: # sprawdzenie proporcji "1" i "0" dla nie wypłacających dywidend
print('{} spółek wypłaciło dywidendy, {} spółek nie wypłaciło dywidend\
\nniewypłacający dywidend:\n - bankruci: {}\n - nie bankruci: {}'.format(
    a.value_counts()[1], a.value_counts()[0],
    df['bankrut'].loc[indeksy].value_counts()[1], df['bankrut'].loc[indeksy].
→value_counts()[0]))
```

5781 spółek wypłaciło dywidendy, 107 spółek nie wypłaciło dywidend
niewypłacający dywidend:
- bankruci: 99
- nie bankruci: 8

Z powyższej analizy wynika, że tylko 107 spółek nie wypłacałoby dywidendy, co jest dość

nieprawdopodobne, ponadto tylko 8 z tych spółek okazało się nie bankrutami. Taka struktura sugeruje, że ujęty w bazie danych zysk zatrzymany może zawierać w sobie zysk zatrzymany z lat ubiegłych powiększony o zysk zatrzymany z roku obrotowego, z którego jest analizowane sprawozdanie, albo jeszcze jakieś inne pozycje. Nie można zatem wykorzystać takiej interakcji w sposób, w jaki było to pierwotnie zaplanowane. Pomysł o utworzeniu zmiennej, mówiącej o tym czy spółka wypłaciła dywidendę zostaje zatem porzucony.

Dobór próby Zmijewski (1984) zwrócił uwagę na niedotrzymanie założeń procedur estymacji. Głównym zarzutem było szacowanie parametrów na próbach nielosowych, czym niewątpliwie są próby wybierane na podstawie “dobierania w pary” (Altman 1968, Jinlan Ni i in. 2014) lub badania prowadzone na całej populacji (Evangelos C. Charalambakis, Ian Garrett 2018). Jednocześnie wskazał na konieczność zachowania proporcji “1” i “0” w próbie takich jak w populacji, zatem według Niego nie powinno się sztucznie bilansować próby. W celu sprawdzenia wartości predykcyjnej modelu, populacja zostanie losowo podzielona na próbę treningową i testową w proporcji 80/20. Wcześniejsze potasowanie bazy, pozwoli zachować założenie o losowości próby (w szczególności treningowej).

```
[17]: # mapowanie prawidłowych nazw wskaźników (kolumn)
mapper = {"Attr1": "ROA", "Attr2": "Zobowiazania_Aktywa", "Attr3": "KO_Aktywa",
          "Attr4": "CurrentRatio", "Attr6": "Zzatrzymane_Aktywa",
          "Attr7": "EBIT_Aktywa", "Attr8": "WartRynk_WartKsDlugu",
          "Attr9": "Sprzedaz_Aktywa", "Attr20": "RotacjaZapasow",
          "Attr29": "Rozmiar", "Attr44": "RotacjaNaleznosci",
          "Attr48": "EBITDA_Aktywa", "Attr56": "MarzaZyskuBrutto",
          "Attr62": "RotacjaZobowiazan", "Attr63": "DzwigniaFinansowa",
          "Attr64": "Zscore",
          "Attr21": "PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych",
          "Attr65": "wypłacalność"}
df.rename(mapper = mapper, axis = 'columns', inplace = True)
```

```
[18]: # tasowanie
df = df.sample(frac = 1, random_state = 2020)
```

```
[19]: # podpróbką służąca do testowania predykcji
test = df.iloc[:int(df.shape[0]*0.2), :]

# podpróbką służąca do oszacowania modelu
train = df.iloc[int(df.shape[0]*0.2):, :]
```

Raporty o specyfice podpróbek

```
[20]: print('train\nbankruci: {}% liczebność: {}\nniebankruci: {}% liczebność: {}'.
        →format(
            round(sum(train['bankrut'] == 1)/train.shape[0]*100, 2),
            sum(train['bankrut'] == 1),
            round(sum(train['bankrut'] == 0)/train.shape[0]*100, 2),
            sum(train['bankrut'] == 0)))
```

```
train
bankruci: 6.54% liczebność: 308
niebankruci: 93.46% liczebność: 4403
```

```
[21]: print('test\nbankruci: {}% liczebność: {}\nniebankruci: {}% liczebność: {}'.
      →format(
          round(sum(test['bankrut'] == 1)/test.shape[0]*100, 2),
          sum(test['bankrut'] == 1),
          round(sum(test['bankrut'] == 0)/test.shape[0]*100, 2),
          sum(test['bankrut'] == 0)))
```

```
test
bankruci: 8.33% liczebność: 98
niebankruci: 91.67% liczebność: 1079
```

Outliery

```
[22]: # funkcja do określenia liczby subplotów na podstawie wektora niepustych wykresów
      # Autor: Maciej Odziemczyk, student, Wydział Nauk Ekonomicznych UW, maj 2020.
      # funkcja zwraca obiekt typu lista [liczba wierszy, liczba kolumn].
      # argumenty, dokumentacja:
      #     arr - wektor, liczba niepustych wykresów (np. kolumny/wiersze z DataFrame)
      #     num_of_cols - int, liczba kolumn, jaką ma mieć nasz subplot

def subplotShape(arr, num_of_cols = 4):
    if num_of_cols > arr.shape[0]:
        raise 'num_of_cols > arr'
    elif arr.shape[0] % num_of_cols != 0:
        for i in range(1, arr.shape[0]): # szukanie reszty z dzielenia
            if arr.shape[0] % num_of_cols == i:
                arr = np.append(arr, np.zeros((1, num_of_cols-i))) # dopełnienie
            →do dzielenia bez reszty w kształcie
                arr = np.reshape(arr, (-1, num_of_cols)) # dopasowanie liczby
            →wierszy do liczby kolumn
                return [arr.shape[0], arr.shape[1]] # lista [liczba wierszy,
            →liczba kolumn]
                break
    else:
        arr = np.reshape(arr, (-1, num_of_cols)) # dopasowanie liczby wierszy do
        →liczby kolumn
        return [arr.shape[0], arr.shape[1]] # lista [liczba wierszy, liczba
        →kolumn]
```

```
[23]: # Atrybuty ciągłe
num = ["ROA", "Zobowiazania_Aktywa", "KO_Aktywa", "CurrentRatio",
      "Zatrzymane_Aktywa", "EBIT_Aktywa", "WartRynk_WartKsDlugu",
      "Sprzedaz_Aktywa", "RotacjaZapasow", "Rozmiar",
      "RotacjaNaleznosci", "EBITDA_Aktywa", "MarzaZyskuBrutto",
```

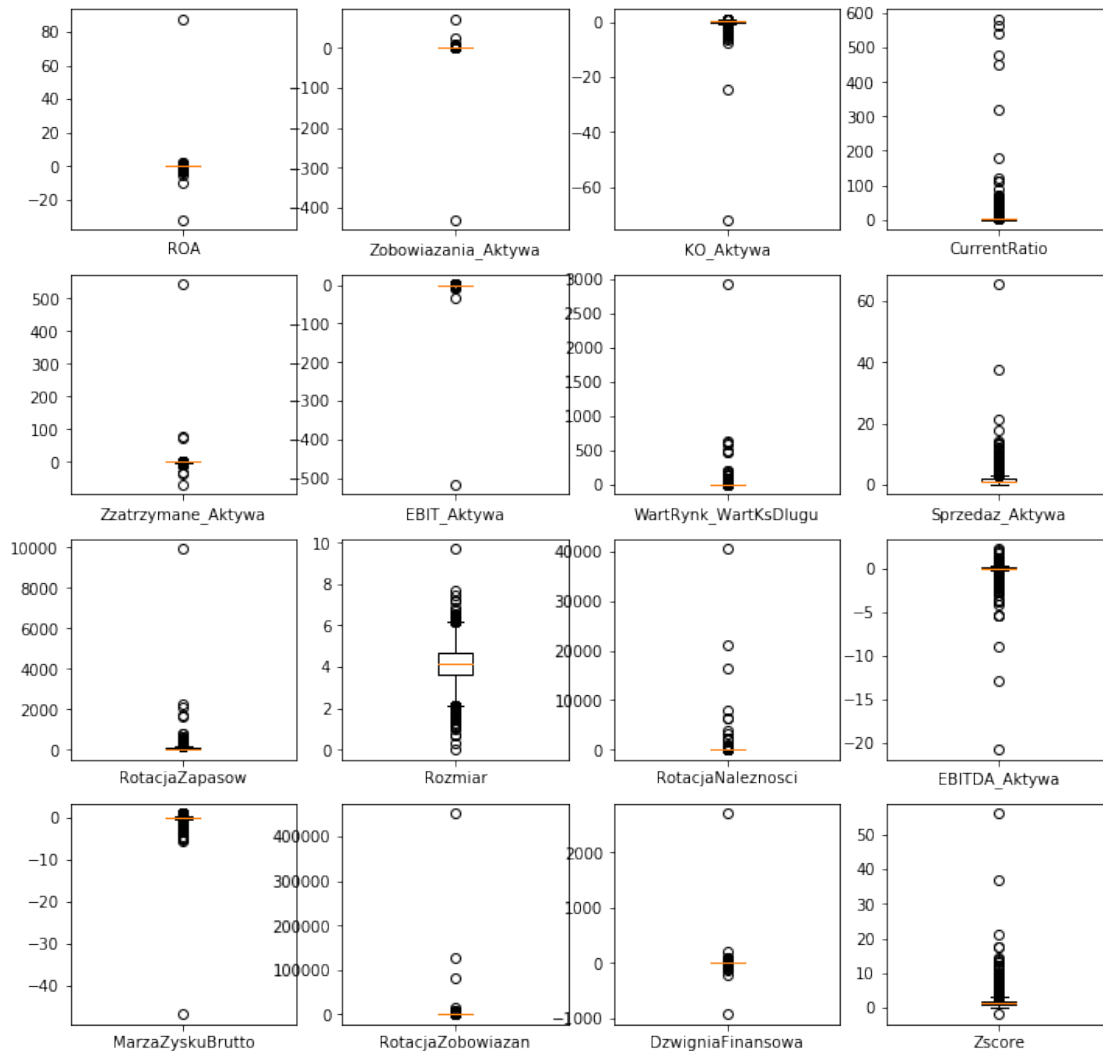
```
"RotacjaZobowiazan", "DzwigniaFinansowa", "Zscore"]
```

```
[24]: # skopiowanie zbioru w celu obróbki (robocza komenda, wcześniej testowane było
      ↪wiele metod usuwania outlierów)
train1 = train.copy()

rozmiar = subplotShape(np.array(num), 4)

f, ax = plt.subplots(nrows = rozmiar[0], ncols = rozmiar[1], figsize = (12,12))
flag = 0
for r in range(rozmiar[0]):
    for c in range(rozmiar[1]):
        try:
            ax[r, c].boxplot(train1[num[flag]], labels = [num[flag]])
            flag += 1
        except:
            pass

plt.show()
```

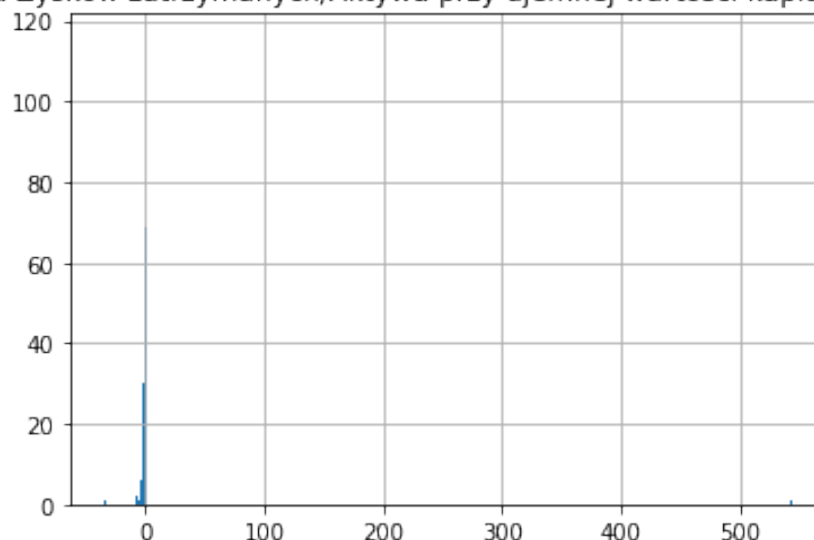
Z analizy wykresów pudełkowych wnioskuje o występowaniu wartości nietypowych w przypadku każdej ze zmiennych, należy przyrzeć się kilku niepokojącym obserwacjom, aby uniknąć błędnej estymacji parametrów modelu.

1. Ujemna wartość księgowa kapitału własnego (proxy wart. rynkowej) powinna iść w parze z ujemnymi zyskami zatrzymanymi.

- Wartości najwyższe

```
[25]: train1.Zatrzymane_Aktywa.where(train1.WartRynk_WartKsDlugu<0).dropna().
      ->hist(bins = 800)
plt.title('Rozkład Zysków zatrzymanych/Aktywa przy ujemnej wartości kapitału_
      ->własnego')
plt.show()
```

Rozkład Zysków zatrzymanych/Aktywa przy ujemnej wartości kapitału własnego


```
[26]: # lista uzupełniana na bieżąco w korespondencji z filtrem z komórki poniżej
lista = [4351, 3846, 3009, 4848, 4045, 5748, 5257, 2786, 3683, 4691, 5522, 5685,
→1847, 3775, 1589]
```

```
# do usunięcia:
# 4351, 3846
```

```
[27]: # filtr
train1.drop(labels = lista).where(
    train1.Zzatrzymane_Aktywa == train1.drop(labels = lista).Zzatrzymane_Aktywa.
→where(
    train1.WartRynk_WartKsDlugu < 0).dropna().max()).dropna()
```

```
[27]:
```

	ROA	Zobowiazania_Aktywa	KO_Aktywa	CurrentRatio	\
623	0.079916	0.318460	0.608990	2.9123	
5174	0.108310	0.672800	0.288420	1.4287	
3539	0.124940	0.674440	0.047192	1.1218	
1136	0.056304	0.617900	0.127120	1.3529	
2290	0.009464	0.583720	0.115730	1.3261	
...	
4041	0.030486	0.154880	0.555980	4.7513	
1998	0.132210	0.073515	0.365500	6.1723	
1663	0.134370	0.570230	0.241480	1.7930	
2145	0.182360	0.236890	0.785750	5.2085	
4504	0.070529	0.151250	0.857050	7.7131	

```
Zzatrzymane_Aktywa EBIT_Aktywa WartRynk_WartKsDlugu Sprzedaz_Aktywa \
```

623	0.0	0.103410	2.14010	2.27950
5174	0.0	0.108310	0.48633	0.82943
3539	0.0	0.124940	0.48271	1.56190
1136	0.0	0.075093	0.61839	1.97710
2290	0.0	0.013644	0.71315	0.90052
...
4041	0.0	0.030486	5.45680	2.00730
1998	0.0	0.132210	12.60300	0.95924
1663	0.0	0.134370	0.75369	1.32720
2145	0.0	0.226720	3.22130	1.92420
4504	0.0	0.091706	5.61140	1.28830

	RotacjaZapasow	PrzyrostSprzedazy	Spadek_BrakDanych	Rozmiar \
623	40.0790		0.0	3.4051
5174	63.2430		0.0	3.4373
3539	8.3184		0.0	3.6291
1136	24.4150		0.0	4.6542
2290	124.9200		0.0	4.5269
...
4041	24.5080		0.0	3.7021
1998	80.6640		0.0	4.0842
1663	19.9570		0.0	3.8855
2145	79.8160		0.0	4.1152
4504	18.0280		1.0	3.4301

	RotacjaNaleznosci	EBITDA_Aktywa	MarzaZyskuBrutto	RotacjaZobowiazan \
623	86.398	0.108190	0.055251	50.994
5174	189.460	-0.010500	0.463340	296.070
3539	89.228	-0.107140	0.247270	90.554
1136	61.245	0.070890	0.069040	66.508
2290	33.764	-0.017715	0.044959	143.820
...
4041	96.672	-0.009491	0.005749	26.951
1998	34.418	-0.033320	0.197080	26.888
1663	92.875	0.057433	0.050165	83.747
2145	73.020	0.201610	0.119330	35.416
4504	72.789	0.075911	0.059570	36.172

	bankrut	DzwigniaFinansowa	Zscore	wyplacalnosc
623	0.0	1.209082	2.300782	0.0
5174	0.0	0.000000	0.838554	0.0
3539	0.0	0.000000	1.567924	0.0
1136	0.0	1.658145	1.982837	0.0
2290	0.0	3.127846	0.905737	0.0
...
4041	0.0	0.744864	2.045711	0.0
1998	0.0	0.000000	1.042648	0.0

1663	0.0	1.021138	1.337727	0.0
2145	0.0	0.955950	1.958514	0.0
4504	0.0	0.896581	1.333991	0.0

[1820 rows x 19 columns]

4351 - Absurdalnie wysokie ROA, ujemne zobowiązania przy znacznej różnicy Kapitału obrotowego_aktywa i current ratio, absurdalnie niski ebit ponad 20 krotnie niższy niż EBITDA (oznacza, że musi być duża amortyzacja, jednak ROA to ponad 87, aktywa nie mogą być wysokie w tym przypadku, bo oznaczało by to absurdalnie wysoki zysk, co przy EBIT -500 jest absurdem). To zdecydowanie jest obserwacja błędna. 3846 - Zachowane racjonalne proporcje między ROA, EBIT i EBITDA, ujemna WartRynek koresponduje ze stosunkiem Zobowiązań do aktywów bliskim 5, przy stosunku zysków zatrzymanych do aktywów ponad 3, jest to dość nieprawdopodobna wartość, bowiem mało prawdopodobne jest, aby przekraczała ona 1. Dodatkowo widzimy, że sprzedaż stanowi 66% aktywów, co przy ujemnej marży oznacza, że spółka nie powinna generować zysków na działalności operacyjnej, bowiem koszty sprzedanych produktów przewyższają przychody ze sprzedaży. Dokładając rotację zobowiązań na poziomie blisko 17 lat nie można stwierdzić pogorszenia sytuacji na przestrzeni roku bilansowego (dodatkowo 17 letni okres rotacji zobowiązań wygląda raczej jak pomyłka). Dźwignia finansowa > 1 sugeruje nadwyżkę przychodów finansowych i zysków nadzwyczajnych nad kosztami finansowymi, jednak jest to zaledwie 4%. Przy takiej marży, niemożliwe jest osiągnąć ROA na poziomie 28%, ta obserwacja wydaje się być wysoce nieprawdopodobna, należy ją usunąć.

- Wartości najniższe

```
[28]: # lista uzupełniana na bieżąco w korespondencji z filtrem z komórki poniżej
lista = [1672, 5613, 3100, 2348, 5680, 3802, 5530, 4509, 4136, 3103, 5515, 5775,
→5898, 5820, 5885, 5571]

# do usunięcia:
# 1672, 2348, 3802
```

```
[29]: # filtr
train1.drop(labels = lista).where(
    train1.Zzatrzymane_Aktywa == train1.drop(labels = lista).Zzatrzymane_Aktywa.
→where(
    train1.WartRynek_WartKsDlugu < 0).dropna().min()).dropna()
```

```
[29]:      ROA  Zobowiazania_Aktywa  KO_Aktywa  CurrentRatio  \
1859 -0.049813          3.6858      0.1102          1.8834

      Zzatrzymane_Aktywa  EBIT_Aktywa  WartRynek_WartKsDlugu  Sprzedaz_Aktywa  \
1859          -3.2385      -0.049813          -0.72869          1.0803

      RotacjaZapasow  PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  Rozmiar  \
1859          3.605          0.0          3.2653

      RotacjaNaleznosci  EBITDA_Aktywa  MarzaZyskuBrutto  RotacjaZobowiazan  \
```

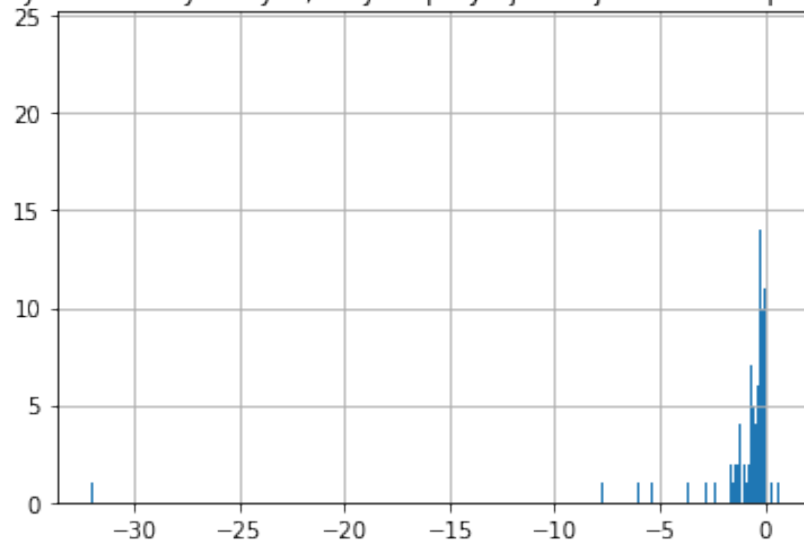
1859	68.595	0.047823	0.067789	42.151
	bankrut	DzwigniaFinansowa	Zscore	wypłacalność
1859	0.0	-1.385491	1.029187	1.0

1672 - To, że przy takich wskaźnikach firma nie jest zaklasyfikowana jako bankrut wydaje się być błędem w danych. Należy ją usunąć ze zbioru obserwacji. 2348 - Obserwacja wygląda tak, jakby etykieta była pomyłona, należy usunąć obserwację. 3802 - Obserwacja wygląda tak, jakby etykieta była pomyłona, należy usunąć obserwację.

```
[30]: # usunięcie obserwacji zdiagnozowanych jako niepoprawne
bye = [4351, 3846, 1672, 2348, 3802]
train1.drop(bye, inplace = True)

# sprawdzenie histogramu
train1.Zzatrzymane_Aktywa.where(train1.WartRynk_WartKsDlugu < 0).dropna().
    hist(bins = 800)
plt.title('Rozkład Zysków zatrzymanych/Aktywa przy ujemnej wartości kapitału
    własnego')
plt.show()
```

Rozkład Zysków zatrzymanych/Aktywa przy ujemnej wartości kapitału własnego

- Dodatkowe obserwacje - dziwne zachowanie trójki, EBITDA, EBIT, ROA.

```
[31]: print('liczba obserwacji w przypadku:\n
    \nEBIT > EBITDA: {}'\n
    \nROA > EBITDA: {}'\n
    \nROA > EBIT: {}').format(
df.where(df.EBIT_Aktywa > df.EBITDA_Aktywa).dropna().shape[0],
```

```
df.where(df.ROA > df.EBITDA_Aktywa).dropna().shape[0],  
df.where(df.ROA > df.EBIT_Aktywa).dropna().shape[0]))
```

liczba obserwacji w przypadku:

EBIT > EBITDA: 4673

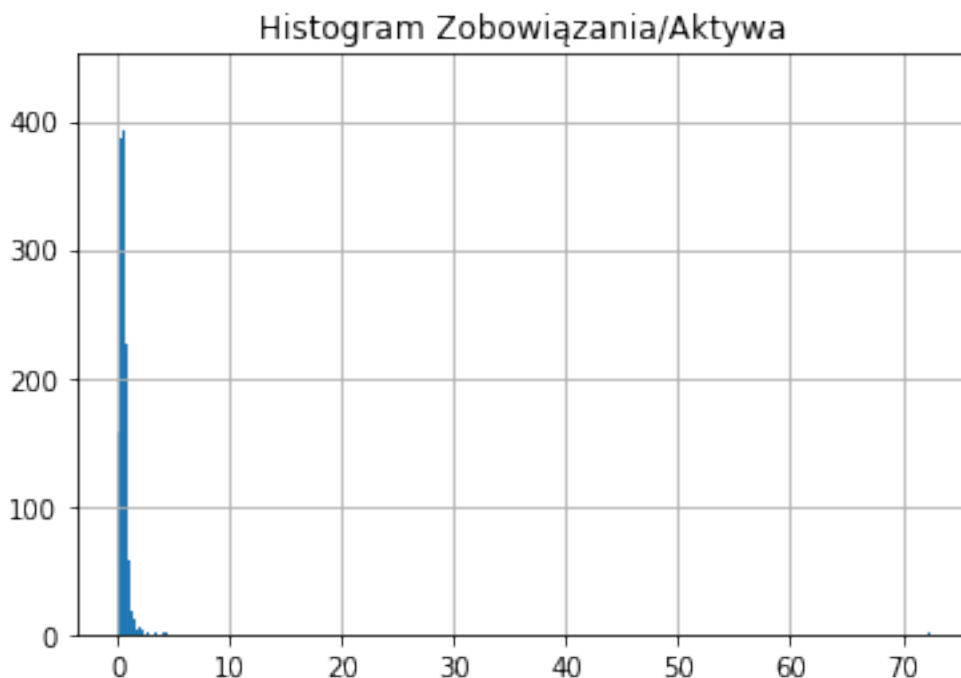
ROA > EBITDA: 3958

ROA > EBIT: 498

W 4673 przypadkach EBIT > EBITDA, biorąc pod uwagę definicje obu wskaźników, taka sytuacja nie jest możliwa na taką skalę. W bazie danych EBIT nie został dokładnie opisany, natomiast EBITDA została opisana jako zysk na działalności operacyjnej - deprecjacja. Z uwagi na fakt braku opisu formuły EBITu oraz wyników powyższej analizy nie można uznać porównania EBIT i EBITDA jako element dalszych analiz, ze względu na niepewność co do poprawności atrybutów. Należy zatem usunąć jedną ze zmiennych z bazy danych. Z uwagi na fakt że w 3958 przypadkach ROA > EBITDA, można wysnuć wniosek, że wskaźnik EBITDA jest w przypadku niniejszej bazy danych osobliwy i należy się go pozbyć ze zbioru zmiennych objaśniających. ROA wyższe od EBIT jest możliwe w przypadku występowania zysków nadzwyczajnych, zatem jeżeli taka sytuacja występuje w blisko 12% przypadków, można uznać ją za prawdopodobną.

2. Sprawdzenie obserwacji z dużą nadwyżką zobowiązań nad aktywami.

```
[32]: train1.Zobowiazania_Aktywa.hist(bins = 1100)  
plt.title('Histogram Zobowiązania/Aktywa')  
plt.show()
```


Jest obserwacja z bardzo wysokim wskaźnikiem, należy ją sprawdzić.

```
[33]: train1.where(train1.Zobowiazania_Aktywa == train1.Zobowiazania_Aktywa.max()).
      ↪dropna()
```

```
[33]:      ROA  Zobowiazania_Aktywa  KO_Aktywa  CurrentRatio  \
5613 -32.052                72.416    -72.067      0.004819

      Zzatrzymane_Aktywa  EBIT_Aktywa  WartRynk_WartKsDlugu  Sprzedaz_Aktywa  \
5613                -32.052        -32.09                -0.98657      0.43456

      RotacjaZapasow  PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  Rozmiar  \
5613                25.406                                1.0    3.2657

      RotacjaNaleznosci  EBITDA_Aktywa  MarzaZyskuBrutto  RotacjaZobowiazan  \
5613                17.525        -2.5956        -1.3012      9090.5

      bankrut  DzwigniaFinansowa  Zscore  wyplacalnosc
5613        1.0        0.077856 -1.944296        1.0
```

5613 - Nie potrafię wyjaśnić przypadku, w którym cykl rotacji zobowiązań trwa 25 lat, a zobowiązania przekraczają aktywa 72 krotnie, dodatkowo wnioskując, że większość z nich to zobowiązania krótkoterminowe (current ratio ok 0, KO_Aktywa -72, dodatkowo cykl rotacji zobowiązań odnosi się do zobowiązań handlowych - z definicji krótkoterminowych). Należy usunąć obserwację.

```
[34]: # lista uzupełniana na bieżąco w korespondencji z filtrem z komórki poniżej
lista = [5613, 3100, 5898, 4136, 5877, 5775, 5885, 3103, 4558, 5530, 1870, 5818,
      ↪5820, 5515, 4897, 1859, 765, 5571,
        5785, 3178, 5848, 677, 5789, 5836, 815, 5718, 5748, 5748, 5713, 3831,
      ↪5645, 4727, 5685, 5685, 2152, 5654,
        3077, 3906, 2740, 5710, 5698, 5545, 3360, 2557]

# do usunięcia:
# 5613, 3103, 5515
```

```
[35]: # filtr
train1.drop(lista).where(
      train1.Zobowiazania_Aktywa == train1.drop(lista).Zobowiazania_Aktywa.max()).
      ↪dropna()
```

```
[35]:      ROA  Zobowiazania_Aktywa  KO_Aktywa  CurrentRatio  \
3403 -0.3071                1.9614    -1.1747      0.40106

      Zzatrzymane_Aktywa  EBIT_Aktywa  WartRynk_WartKsDlugu  Sprzedaz_Aktywa  \
3403                -1.356        -0.3071                -0.4906      0.92284

      RotacjaZapasow  PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  Rozmiar  \
3403                154.73                                1.0    4.0122
```

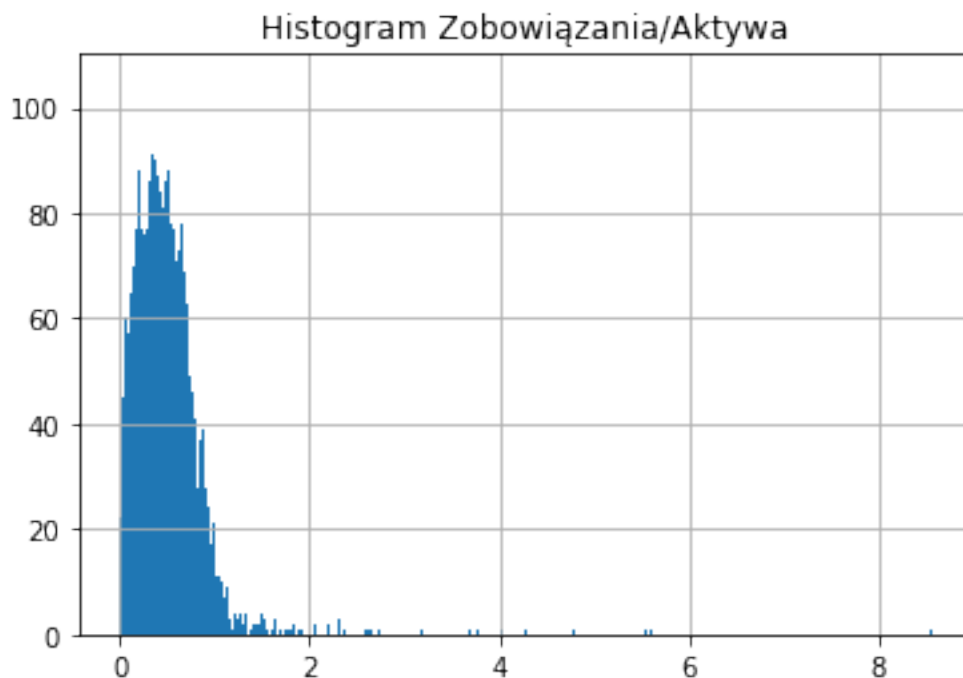
	RotacjaNaleznosci	EBITDA_Aktywa	MarzaZyskuBrutto	RotacjaZobowiazan	\
3403	38.41	-0.34443	-0.083615	511.12	

	bankrut	DzwigniaFinansowa	Zscore	wyplacalnosc
3403	0.0	0.894828	0.875759	1.0

3103 - wskaźniki wyglądają jak pomyłka dla nie bankruta 4558 - jw 1870 - rosnąca sprzedaż, wysoka marża, wysoka sprzedaż, niezłe inkaso należności, można zostawić obserwację jako nie bankruta 5515 - absurdalne wyniki wskaźników rotacji, zobowiązania - 1236 lat, to nie może być prawda, pomimo że jest to bankrut :) 4897 - strata dorównująca aktywom, zerowa płynność, ujemna marża przy wzroście sprzedaży, jeżeli ta spółka nie upadła, to coś jest nie tak z danymi. Usuwamy

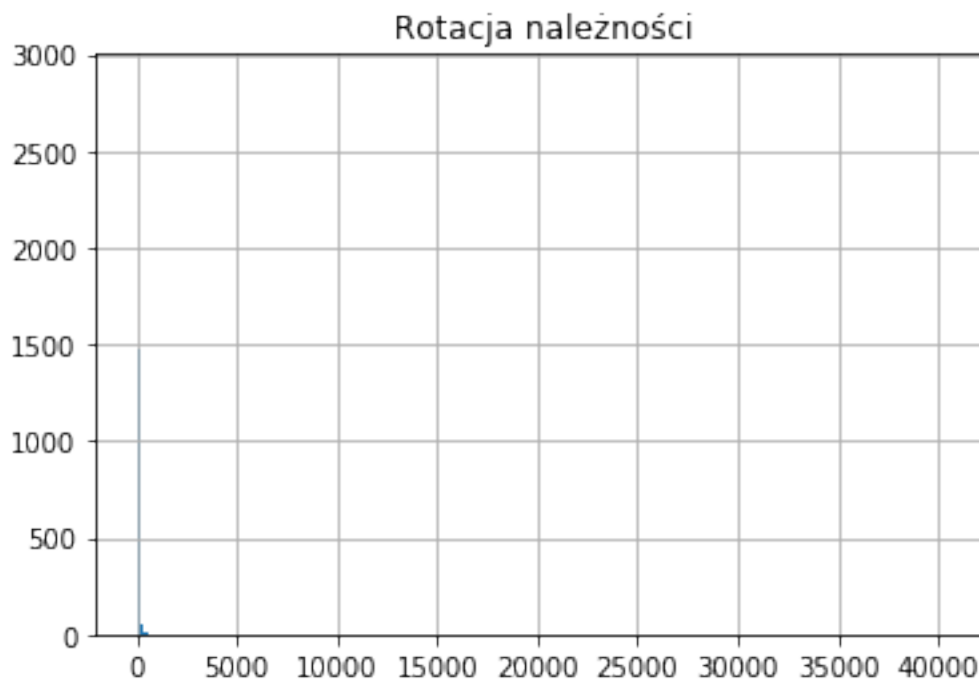
```
[36]: # usunięcie obserwacji błędnych wykrytych przy analizie pokrycia zobowiązaniami
      →aktywów
bye = [5613, 3103, 5515]
train1.drop(bye, inplace = True)

# sprawdzenie histogramu
train1.Zobowiazania_Aktywa.hist(bins = 600)
plt.title('Histogram Zobowiązania/Aktywa')
plt.show()
```


3. Często błędy pojawiały się przy wskaźniach rotacji, należy je sprawdzić. - Rotacja Należności.


```
[37]: train1.RotacjaNaleznosci.hist(bins = 600)
plt.title('Rotacja należności')
plt.show()
```


Zdecydowanie skala na osi jest zbyt duża, aby była racjonalna, trzeba sprawdzić wartości maksymalne.

```
[38]: # lista uzupełniana na bieżąco w korespondencji z filtrem z komórki poniżej
lista = [1553, 5808, 5631, 5759, 915, 3112, 4744, 4774, 2444, 2588, 3715, 3824]

# do usunięcia:
# 1553, 5808, 5631, 5759, 915, 3112, 4744, 4774, 2444, 2588, 3715, 3824
```

```
[39]: # filtr
train1.drop(lista).where(
    train1.RotacjaNaleznosci == train1.drop(lista).RotacjaNaleznosci.max()).
→dropna()
```

```
[39]:
```

	ROA	Zobowiazania_Aktywa	KO_Aktywa	CurrentRatio	\
2163	-0.029495	0.82617	0.097451	1.4921	

	Zzatrzymane_Aktywa	EBIT_Aktywa	WartRynk_WartKsDlugu	Sprzedaz_Aktywa	\
2163	0.0	-0.029495	0.2104	0.1399	

	RotacjaZapasow	PrzyrostSprzedazy	Spadek_BrakDanych	Rozmiar	\
--	----------------	-------------------	-------------------	---------	---

2163	0.0		0.0	3.0501
------	-----	--	-----	--------

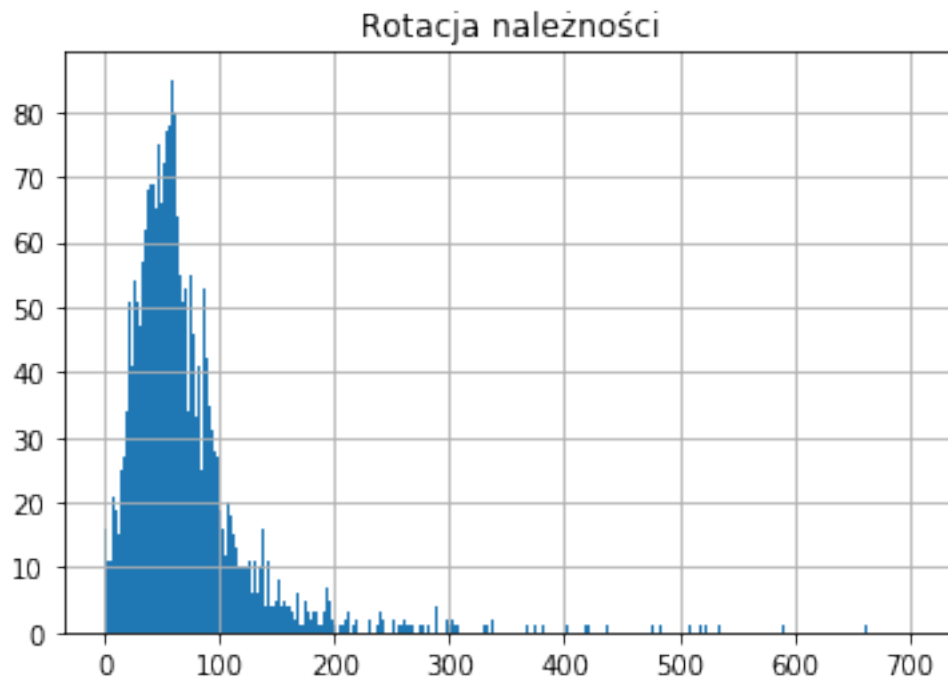
	RotacjaNaleznosci	EBITDA_Aktywa	MarzaZyskuBrutto	RotacjaZobowiazan \
2163	705.98	-0.064623	0.01477	516.71

	bankrut	DzwigniaFinansowa	Zscore	wypłacalność
2163	0.0	-0.070085	0.141219	0.0

1553 - 111 lat inkasa należności. usuwamy 5808 - 45 lat inkasa należności + 36 lat przeciętnej rotacji zobowiązań. usuwamy 5631 - 21 lat inkasa należności. usuwamy 5759 - 17 lat inkasa należności + 22 lata rotacji zobowiązań. usuwamy 915 - 17 lat inkasa należności. usuwamy 3112 - 10 lat inkasa należności. usuwamy 4744 - 9 lat inkasa należności. usuwamy 4744 - 9 lat inkasa należności, 219 lat rotacji zobowiązań. usuwamy 2444 - 6,5 lat inkasa należności. usuwamy 2588 - 6 lat inkasa należności. usuwamy 3715 - 5,5 roku inkasa należności, 11 lat rotacji zobowiązań. usuwamy

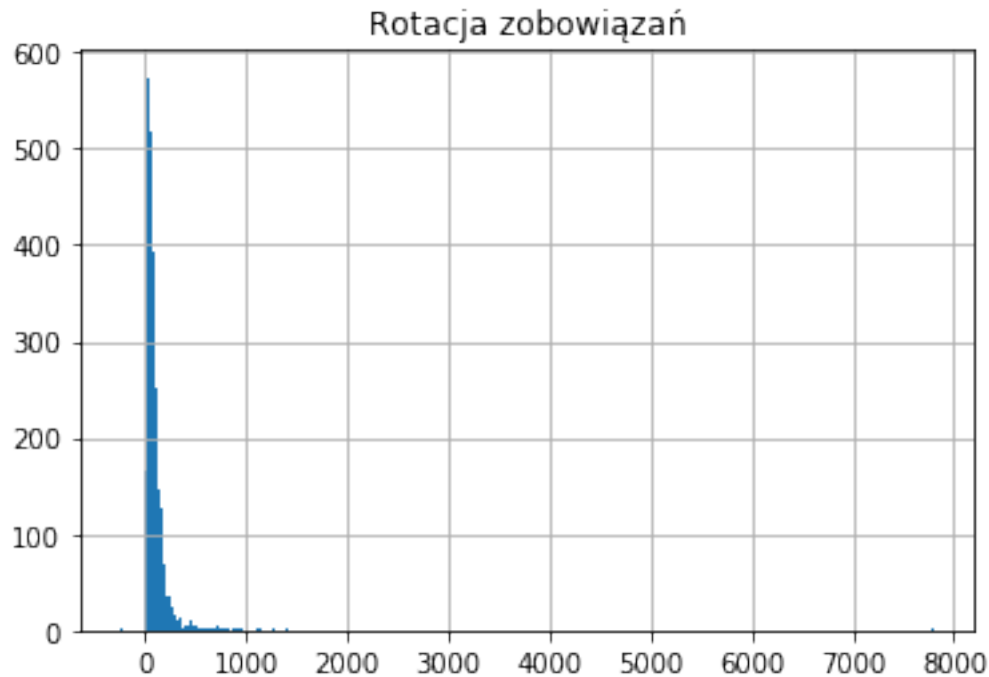
```
[40]: # usunięcie obserwacji uznanych za nieprawidłowe
bye = [1553, 5808, 5631, 5759, 915, 3112, 4744, 4774, 2444, 2588, 3715, 3824, 3077] # 3077?
train1.drop(bye, inplace = True)

# sprawdzenie histogramu
train1.RotacjaNaleznosci.hist(bins = 600)
plt.title('Rotacja należności')
plt.show()
```


- Rotacja zobowiązań.

```
[41]: train1.RotacjaZobowiazan.hist(bins = 600)
plt.title('Rotacja zobowiązań')
plt.show()
```


Poza bardzo dużymi wartościami, widać też obserwację z ujemną rotacją zobowiązań.

```
[42]: # lista uzupełniana na bieżąco w korespondencji z filtrem z komórki poniżej
lista = [5681, 5598, 5718, 337, 5865, 3767, 5639, 4118, 5773]
```

```
# do usunięcia:
# 5681, 5598, 5718, 337, 5865, 3767, 5639, 4118, 5773
```

```
[43]: # filtr
train1.drop(lista).where(
    train1.RotacjaZobowiazan == train1.drop(lista).RotacjaZobowiazan.max()).
→dropna()
```

```
[43]:
```

	ROA	Zobowiazania_Aktywa	KO_Aktywa	CurrentRatio	\
2623	-0.20097	1.3318	-0.48012	0.61873	

	Zzatrzymane_Aktywa	EBIT_Aktywa	WartRynk_WartKsDlugu	Sprzedaz_Aktywa	\
2623	-0.17871	-0.22562	-0.24914	0.32792	

	RotacjaZapaszow	PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	Rozmiar \
2623	764.72	1.0	3.4533

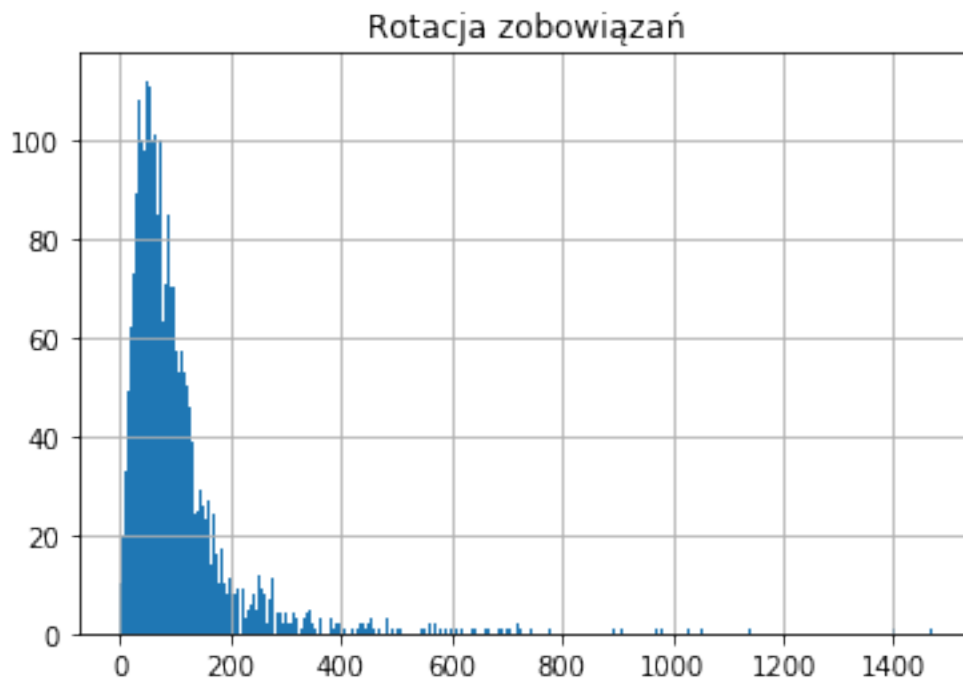
	RotacjaNaleznosci	EBITDA_Aktywa	MarzaZyskuBrutto	RotacjaZobowiazan \
2623	15.88	-0.08799	-0.18441	1401.7

	bankrut	DzwigniaFinansowa	Zscore	wyplacalnosc
2623	0.0	0.291208	0.310388	1.0

5681 - ujemna rotacja zobowiązań. usuwamy 5598 - 21 lat rotacji zobowiązań. usuwamy 5718 - 14 lat rotacji zobowiązań. usuwamy 337 - 9 lat rotacji zobowiązań. usuwamy 5865 - 8.5 roku rotacji zobowiązań. usuwamy 3767 - 7.5 roku robacji zobowiązań. usuwamy 5639 - 6.5 roku rotacji zobowiązań. usuwamy 4118 - 5.5 roku rotacji zobowiązań. usuwamy 5773 - 4 lata rotacji zobowiązań. usuwamy.

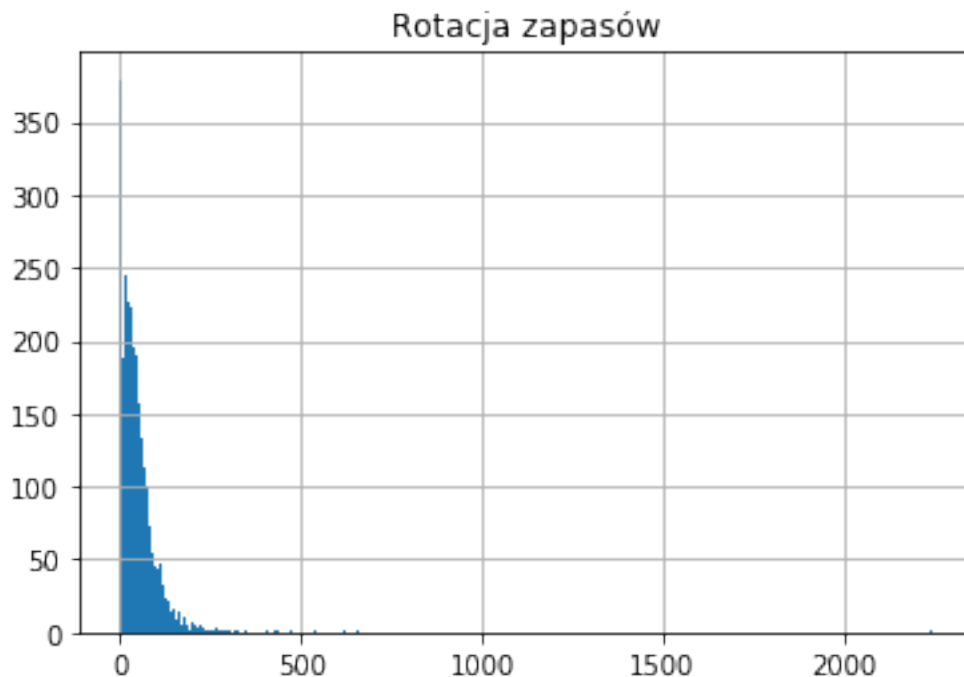
```
[44]: # usunięcie obserwacji uznanych za nieprawidłowe
bye = [5681, 5598, 5718, 337, 5865, 3767, 5639, 4118]
train1.drop(bye, inplace = True)

# sprawdzenie histogramu
train1.RotacjaZobowiazan.hist(bins = 600)
plt.title('Rotacja zobowiązań')
plt.show()
```


- Rotacja zapasów.

```
[45]: train1.RotacjaZapasow.hist(bins = 600)
plt.title('Rotacja zapasów')
plt.show()
```



```
[46]: # lista uzupełniana na bieżąco w korespondencji z filtrem z komórki poniżej
lista = [3775, 5822, 2623, 4060, 2288, 89, 5537]

# do usunięcia:
# 3775, 5822, 2623, 4060, 2288, 89, 5537
```

```
[47]: # filtr
train1.drop(lista).where(
    train1.RotacjaZapasow == train1.drop(lista).RotacjaZapasow.max()).dropna()
```

```
[47]:
```

	ROA	Zobowiazania_Aktywa	KO_Aktywa	CurrentRatio	\
559	-0.19325	0.44967	0.049913	1.2313	

	Zzatrzymane_Aktywa	EBIT_Aktywa	WartRynk_WartKsDlugu	Sprzedaz_Aktywa	\
559	-0.000533	-0.19325	1.2238	0.16282	

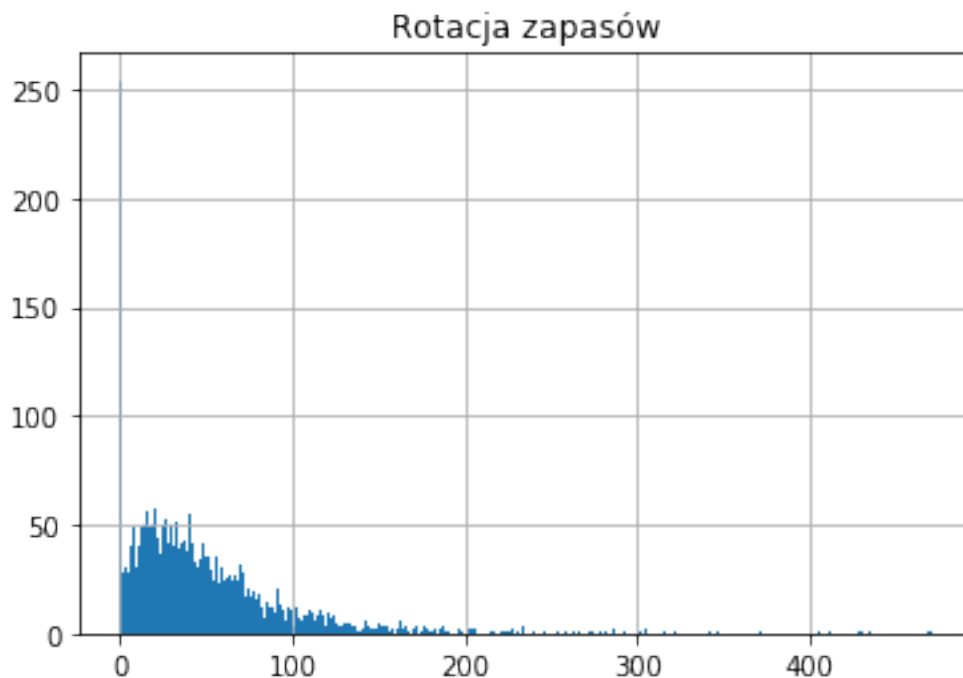
	RotacjaZapasow	PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	Rozmiar	\
559	470.75		1.0	3.5337

	RotacjaNaleznosci	EBITDA_Aktywa	MarzaZyskuBrutto	RotacjaZobowiazan	\

559	71.676	-0.2548	-1.925	483.75
	bankrut	DzwigniaFinansowa	Zscore	wypłacalność
559	0.0	0.936894	0.164214	0.0

```
[48]: # usunięcie obserwacji uznanych za nieprawidłowe
bye = [3775, 5822, 2623, 4060, 2288, 89, 5537]
train1.drop(bye, inplace = True)

# sprawdzenie histogramu
train1.RotacjaZapasow.hist(bins = 600)
plt.title('Rotacja zapasów')
plt.show()
```


4. Inne “dziwne obserwacje”

```
[49]: train1.where(train1.WartRynk_WartKsDlugu == train1.WartRynk_WartKsDlugu.max()).
      ↳ dropna()
```

```
[49]:
```

	ROA	Zobowiazania_Aktywa	KO_Aktywa	CurrentRatio	\
4265	0.000289	0.000342	0.003491	16.831	
	Zzatrzymane_Aktywa	EBIT_Aktywa	WartRynk_WartKsDlugu	Sprzedaz_Aktywa	\
4265	-0.20989	0.000353	2922.0	0.000191	

	RotacjaZapasow	PrzyrostSprzedazy	Spadek_BrakDanych	Rozmiar	\
4265	0.0			0.0	5.7901

	RotacjaNaleznosci	EBITDA_Aktywa	MarzaZyskuBrutto	RotacjaZobowiazan	\
4265	535.13	-0.002904	0.94915	420.68	

	bankrut	DzwigniaFinansowa	Zscore	wypłacalność
4265	0.0	-8.215426	17.529306	0.0

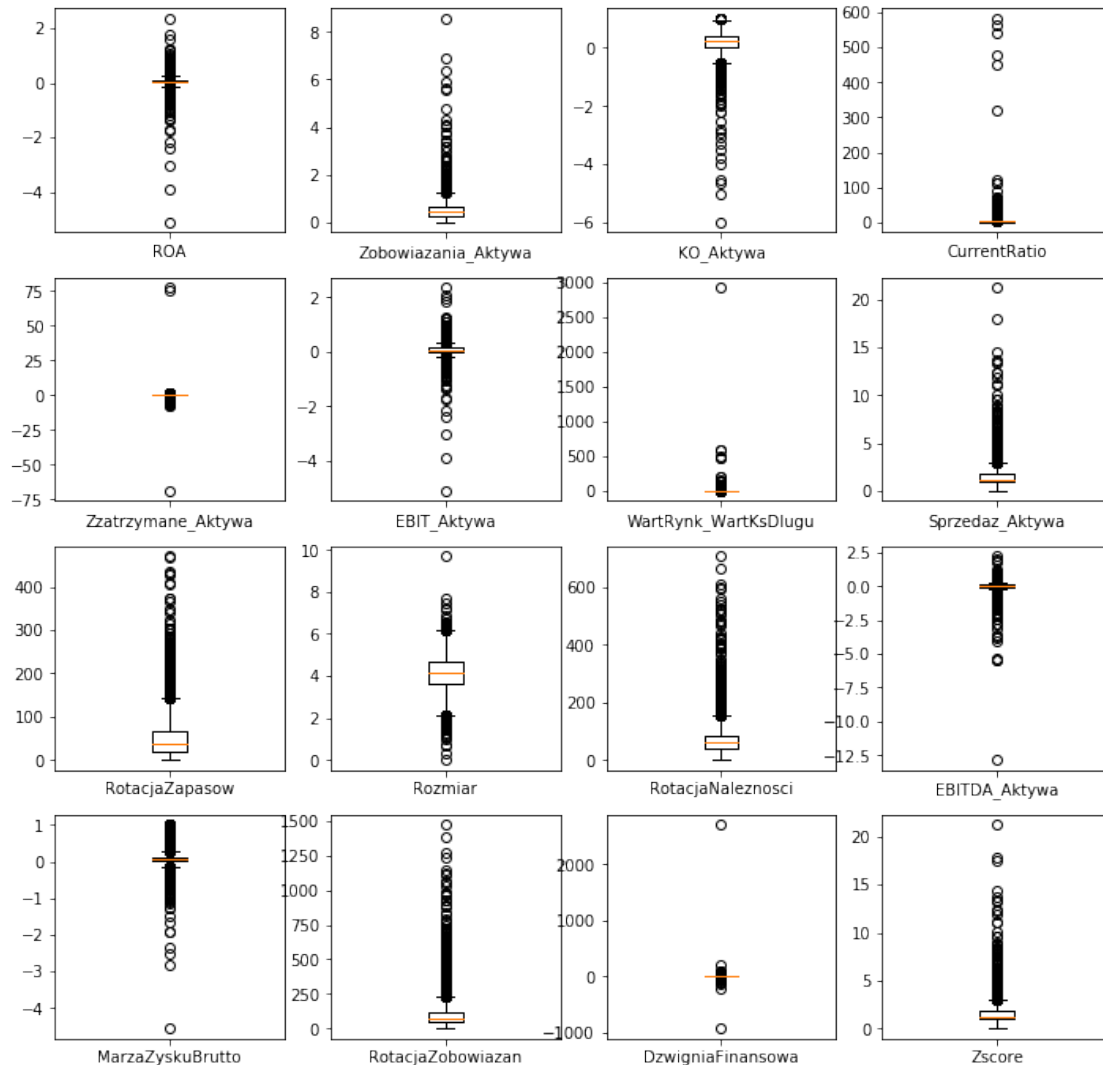
Bardzo małe zadłużenie - zatem jest to wytłumaczalna obserwacja. W toku analizy stwierdzono, że dźwignia finansowa nie jest zmienną na tyle istotną, aby umieszczać ją w modelu ogólnym, a tym bardziej na jej podstawie usuwać obserwacje **Wykresy pudełkowe po oczyszczaniu**

```
[50]: rozmiar = subplotShape(np.array(num), 4)

f, ax = plt.subplots(nrows = rozmiar[0], ncols = rozmiar[1], figsize = (12, 12))
flag = 0
for r in range(rozmiar[0]):
    for c in range(rozmiar[1]):
        try:
            ax[r, c].boxplot(train1[num[flag]], labels = [num[flag]])
            flag += 1
        except:
            pass

plt.show()

print('train1\nbankruci: {}% liczebność: {}\nniebankruci: {}% liczebność: {}'.
      →format(
        round(sum(train1['bankrut'] == 1)/train1.shape[0]*100, 2),
        sum(train1['bankrut'] == 1),
        round(sum(train1['bankrut'] == 0)/train1.shape[0]*100, 2),
        sum(train1['bankrut'] == 0)))
```


train1

bankruci: 6.33% liczebność: 296

niebankruci: 93.67% liczebność: 4379

Testowanie różnic średnich między populacjami

[51]: *# funkcja do liczenia statystyki porównującej dwie populacje.*
Autor: Maciej Odziemczyk, student, Wydział Nauk Ekonomicznych UW, maj 2020.
funkcja zwraca statystykę, wartość krytyczną i p_value dla H0: $\mu_1 = \mu_2$ i H_A
→ dwustronnej $\mu_1 \neq \mu_2$, lub H_A jednostronnej
$\mu_1 > \mu_2$. W celu przetestowania $H_A \mu_1 < \mu_2$, należy przy podawaniu
→ argumentów zamienić wektory miejscami.
argumenty, dokumentacja:


```

#     a i b to realizacje obserwacji z dwóch populacji, powinny być podane jako
→wektory numpy
#     alfa - poziom ufności (0;1)
#     alternative - wybór hipotezy alternatywnej, 'two-sided' -  $H_A: \mu_a \neq \mu_b$ ,
→'one-sided' -  $H_A: \mu_a > \mu_b$ 

def popMeanTest(a, b, alfa = 0.05, alternative = 'two-sided'):
    # import rozkładu normalnego
    from scipy.stats import norm

    # statystyka testowa
    stat = (a.mean()-b.mean())/(((a.var()/a.shape[0])+(b.var()/b.shape[0]))*(1/
→2))

    # wartość krytyczna i p_value dla wybranej hipotezy alternatywnej
    if alternative == 'two-sided':
        critical_value = norm.ppf(q = 1-alfa/2)
        p = 2*(1-norm.cdf(abs(stat)))
    elif alternative == 'one-sided':
        critical_value = norm.ppf(q = 1-alfa)
        p = 1-norm.cdf(abs(stat))
    else:
        raise 'niepoprawny wynik, sprawdź argumenty'

    # zwrócenie wyników
    return stat, critical_value, p

```

```

[52]: # skopiowanie oczyszczonego train1 do train
train = train1.copy()

```

```

[53]: # podzielenie próbki na bankrutów i niebankrutów

# sortowanie
train = train.sort_values(by = 'bankrut', axis = 0)

# podział
niebankruci = train.iloc[:train.sort_values(by = 'bankrut', axis = 0).bankrut.
→value_counts()[0], :]
bankruci = train.iloc[train.sort_values(by = 'bankrut', axis = 0).bankrut.
→value_counts()[0]:, :]

```

```

[54]: # listy, w których będą zapisane wyniki
stats = []
critics = []
pvals = []
atr = []

```

```

for n in num:
    # testowanie
    s, crt, p = popMeanTest(np.array(bankrucci[n]), np.array(niebankrucci[n]),
    ↪alternative='two-sided')
    # zapisanie wyników
    stats.append(s)
    critics.append(crt)
    pvals.append(round(p, 5))
    atr.append(n)

# zapisanie wyników do obiektu DataFrame
srednie = pd.DataFrame(data = {"zmienna":atr, "U":stats, "wartość krytyczna":
    ↪critics, "p_value":pvals})

# usunięcie z obiektu zmiennych z p < 0.05
srednie = srednie.where(srednie['p_value'] > 0.05).dropna()

# porządkowanie indeksów
srednie.reset_index(inplace = True, drop = True)

# wyświetlenie wyników
display(srednie)

```

	zmienna	U	wartość krytyczna	p_value
0	CurrentRatio	-0.016867	1.959964	0.98654
1	WartRynk_WartKsDlugu	-0.812942	1.959964	0.41625
2	RotacjaZapaszow	1.643559	1.959964	0.10027
3	RotacjaNaleznosci	-0.057591	1.959964	0.95407
4	DzwigniaFinansowa	-0.409450	1.959964	0.68221

Z powyższej analizy wynika, że średnie dla podpróbek są statystycznie takie same dla zmiennych: Current Ratio, Wartość rynkowa/wartość księgowa długu, Rotacja zapasów i Rotacja należności (alfa 5). Można zatem spodziewać się nieistotności tych zmiennych.

Macierz korelacji Spearmana (zmienne nie mają rozkładów normalnych)

```

[55]: # import funkcji do liczenia korelacji spearmana i p_value
from scipy.stats import spearmanr

```

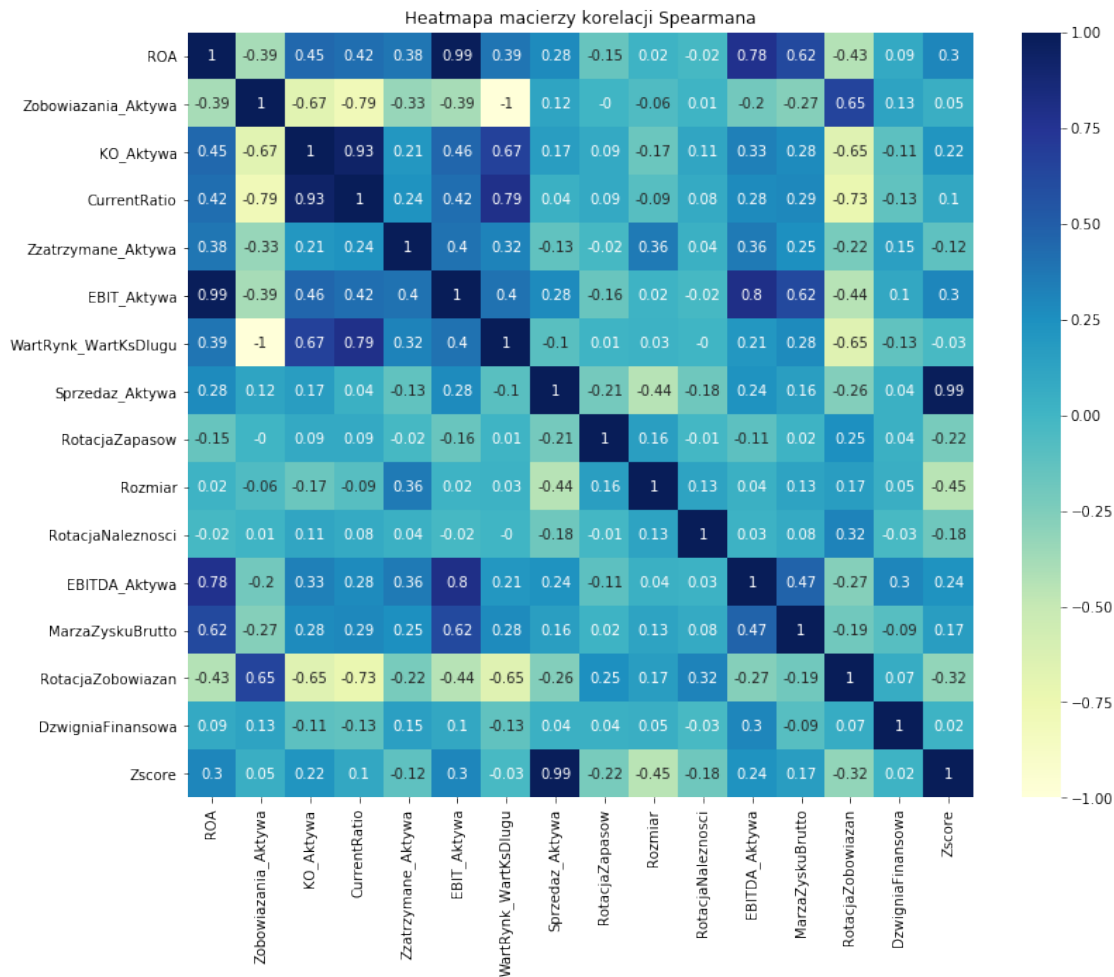
```

[56]: import seaborn as sns
import matplotlib.pyplot as plt
plt.figure(figsize=(12.5,10))

correl = np.round(train[num].corr(method = 'spearman'), 2)
sns.heatmap(correl, cmap="YlGnBu", annot=True, cbar=True)
plt.title('Heatmapa macierzy korelacji Spearmana')

```

```
plt.show()
```



```
[57]: # obliczenie korelacji spearmana i p_value (wartościowe, w przypadku prób > 500
      ↳ obserwacji - spełnione)
      # H0: zmienne są nieskorelowane

      # obliczenie współczynnika i p_value, zaokrąglonych do 7 miejsc po przecinku
      ↳ (wcześniej korelacja np. a z a = 0.999999998)
      coef, p = np.round(spearmanr(train[num]),7)

      # zapis statystyki do obiektu DataFrame
      spearman = pd.DataFrame(coef, index = train[num].columns.tolist(), columns =
      ↳ train[num].columns.tolist())

      # zapis p_value do obiektu DataFrame
```

```

p_value = pd.DataFrame(np.round(p,5), index = train[num].columns.tolist(),
    ↪columns = train[num].columns.tolist())

# listy, w których będą przechowywane informacje
zmienna1 = []
zmienna2 = []
korelacja = []
p = []

# poziom korelacji, powyżej którego chcę mieć informacje
b = 0.8

for i in range(spearman.shape[0]):
    for j in range(spearman.shape[0]):

        # warunek (nie chcę korelacji zmiennych między nimi samymi)
        if np.abs(spearman.iloc[i,j]) >= b and spearman.iloc[i,j] != 1.0:

            # zapis wyników do list
            zmienna1.append(spearman.iloc[:, j].name)
            zmienna2.append(spearman.index[i])
            korelacja.append(spearman.iloc[i,j])
            p.append(p_value.iloc[i,j])

# tworzenie obiektu data frame z list wynikowych
spearmanRes = pd.DataFrame({'zmienna1':zmienna1, "zmienna2":zmienna2,
    ↪"korelacja":korelacja, "p_value":p})

# usuwanie duplikatów ze względu na korelację (możliwe dwukrotne ujęcie tej
    ↪samej zależności)
spearmanRes.drop_duplicates(subset = 'korelacja', inplace = True)

# porządkowanie indeksów
spearmanRes.reset_index(inplace = True, drop = True)

# wyświetlenie wyników
print('Zmienne skorelowane >= {}'.format(b))
display(spearmanRes)

```

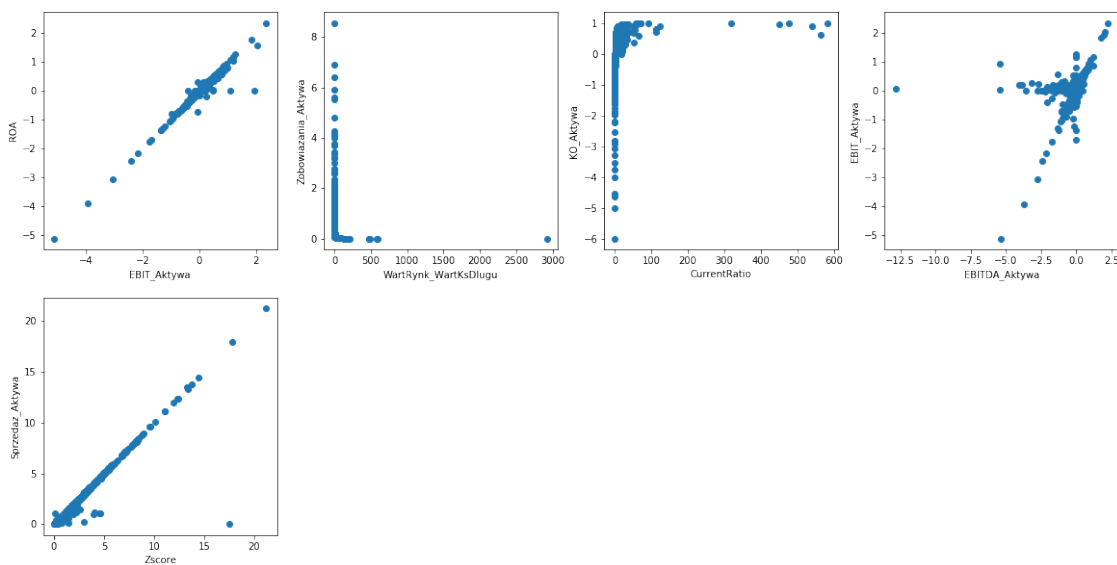
Zmienne skorelowane >= 0.8

	zmienna1	zmienna2	korelacja	p_value
0	EBIT_Aktywa	ROA	0.986642	0.0
1	WartRynk_WartKsDlugu	Zobowiazania_Aktywa	-0.995572	0.0
2	CurrentRatio	KO_Aktywa	0.925328	0.0
3	EBITDA_Aktywa	EBIT_Aktywa	0.802079	0.0
4	Zscore	Sprzedaz_Aktywa	0.986159	0.0

Z tabeli można zauważyć, że wszystkie współczynniki są istotne statystycznie **Scatterploty**, w celu lepszego zobrazowania wyników.

```
[58]: rozmiar = subplotShape(spearmanRes.zmienna1, 4)

f, ax = plt.subplots(nrows = rozmiar[0], ncols = rozmiar[1], figsize = (20,10))
flag = 0
for r in range(rozmiar[0]):
    for c in range(rozmiar[1]):
        ax[r, c].set_visible(False)
        try:
            ax[r, c].scatter(train[spearmanRes.iloc[flag,0]], train[spearmanRes.
→iloc[flag,1]])
            ax[r, c].set_xlabel(spearmanRes.iloc[flag,0])
            ax[r, c].set_ylabel(spearmanRes.iloc[flag,1])
            flag += 1
            ax[r, c].set_visible(True)
        except:
            pass
plt.show()
```


Zrzutowanie wyników daje dodatkowy pogląd na rodzaj zależności między zmiennymi, bowiem współczynnik Spearmana wykrywa również nieliniowości. 1. Liniowe zależności: - ROA i EBIT/Aktywa - EBIT/Aktywa i EBITDA/Aktywa - Sprzedaż/Aktywa i Zscore 2. Nieliniowe zależności: - Zobowiązania/Aktywa i Wartość rynkowa/Wartość księgowa długu - Kapitał obrotowy/Aktywa i Current ratio

Wyniki utwierdzają w przekonaniu o nieprzydatności zmiennej EBITDA/Aktywa. Nie zostanie ona zatem ujęta w modelu ogólnym. Dodatkowo, można spodziewać się wysokiej inflacji wari-

ancji w przypadku pozostawienia zmiennych ROA i EBIT/Aktywa. Warto to sprawdzić.

Wskaźnik inflacji wariancji Źródło: <http://sigmaquality.pl/uncategorized/multicollinearity-w-regresji-logistycznej-vif-pl202001081905>

```
[59]: # import bibliotek i funkcji
from patsy import dmatrices
from statsmodels.stats.outliers_influence import variance_inflation_factor
import statsmodels.formula.api as smf

[60]: # lista zmiennych - do formuły
zmienne = train.columns.tolist()

# usunięcie z listy zmiennej zależnej, zmiennej Altmana oraz zdiagnozowanej jako
# →niepoprawną - EBITDA
zmienne.remove('bankrut')
zmienne.remove('Zscore')
zmienne.remove('EBITDA_Aktywa')

# formuła
formuła = 'bankrut~{}+I(Rozmiar**2)+wyplacalnosc:
# →PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych'.format('+'.join(zmienne))

[61]: # model odporny na heteroskedastyczność
lm = smf.ols(formuła = formuła, data = train).fit(cov_type = 'HC0')

# macierz X i VIF
y, X = dmatrices(formuła, data = train, return_type = "dataframe")
vif = np.round([variance_inflation_factor(X.values, i) for i in range(X.
# →shape[1])], 2)

# przystosowanie wyników do wyświetlenia
vif = list(map(float, vif))
name = list(X)

s1 = pd.Series(name, name = 'Zmienna')
s2 = pd.Series(vif, name = 'VIF')

VIF_results = pd.concat([s1,s2], axis = 1)
VIF_results
```

```
[61]:
```

	Zmienna	VIF
0	Intercept	299.59
1	ROA	26.76
2	Zobowiazania_Aktywa	3.25
3	KO_Aktywa	3.70
4	CurrentRatio	1.17

5	Zzatrzymane_Aktywa	1.02
6	EBIT_Aktywa	26.92
7	WartRynk_WartKsDlugu	1.15
8	Sprzedaz_Aktywa	1.60
9	RotacjaZapasow	1.33
10	PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	1.19
11	Rozmiar	37.77
12	RotacjaNaleznosci	1.41
13	MarzaZyskuBrutto	1.25
14	RotacjaZobowiazan	2.46
15	DzwigniaFinansowa	1.03
16	wyplacalnosc	2.30
17	I(Rozmiar ** 2)	35.88
18	wyplacalnosc:PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	1.95

Jedynym niepokojącym wynikiem jest ROA i EBIT/Aktywa, co można było zaobserwować już wcześniej, zarówno na heatmapie jak i w tabeli korelacji > 0.8 oraz wykresach rozrzutu. Większą inflacją charakteryzuje się EBIT, zatem należy się go pozbyć ze zbioru zmiennych objaśniających przed przystąpieniem do estymacji w celu uniknięcia problemu współliniowości zmiennych niezależnych. Wysokie VIF w przypadku interakcji potęgowych tej samej zmiennej jest logiczne i nie należy się tym przejmować. VIF po usunięciu EBIT/Aktywa:

```
[62]: # usunięcie EBIT/Aktywa z listy zmiennych
zmienne.remove('EBIT_Aktywa')

# formuła
formula = 'bankrut~{ }+I(Rozmiar**2)+wyplacalnosc:
→PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych'.format(' '.join(zmienne))

# model odporny na heteroskedastyczność
lm = smf.ols(formula = formula, data = train).fit(cov_type = 'HCO')

# macierz X i VIF
y, X = dmatrices(formula, data = train, return_type = "dataframe")
vif = np.round([variance_inflation_factor(X.values, i) for i in range(X.
→shape[1])], 2)

# przystosowanie wyników do wyświetlenia
vif = list(map(float, vif))
name = list(X)

s1 = pd.Series(name, name = 'Zmienna')
s2 = pd.Series(vif, name = 'VIF')

VIF_results = pd.concat([s1,s2], axis = 1)
VIF_results
```

	Zmienna	VIF
0	Intercept	299.42
1	ROA	1.65
2	Zobowiazania_Aktywa	3.25
3	KO_Aktywa	3.69
4	CurrentRatio	1.17
5	Zzatrzymane_Aktywa	1.02
6	WartRynk_WartKsDlugu	1.15
7	Sprzedaz_Aktywa	1.58
8	RotacjaZapasow	1.32
9	PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	1.18
10	Rozmiar	37.74
11	RotacjaNaleznosci	1.40
12	MarzaZyskuBrutto	1.25
13	RotacjaZobowiazan	2.45
14	DzwigniaFinansowa	1.03
15	wyplacalnosc	2.30
16	I(Rozmiar ** 2)	35.86
17	wyplacalnosc:PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	1.94

Po usunięciu EBIT/Aktywa, problem współliniowości zniknął z modelu - ROA ma bardzo niską wartość VIF. Można zatem przystąpić do estymacji.

Estymacja

```
[63]: # import potrzebnych bibliotek i funkcji
import statsmodels.api as sm
from statsmodels.formula.api import logit, probit, ols

[64]: # liniowy model prawdopodobieństwa z odporną na heteroskedastyczność macierzą
      ↪wariancji kowariancji White'a
lpm = smf.ols(formula, train)
reslpm = lpm.fit(cov_type = 'HCO', disp = False)
print(reslpm.summary2(), '\n')

# probit
probitOgolny = probit(formula, train)
resprobit = probitOgolny.fit(maxiter = 100, disp = False)
print(resprobit.summary2(), '\n')

# logit
logitOgolny = logit(formula, train)
reslogit = logitOgolny.fit(maxiter = 100, disp = False)
print(reslogit.summary2())
```

Results: Ordinary least squares

```
=====
=====
```


Model:	OLS	Adj. R-squared:
0.162		
Dependent Variable:	bankrut	AIC:
-744.6922		
Date:	2020-05-20 13:50	BIC:
-628.5925		
No. Observations:	4675	Log-Likelihood:
390.35		
Df Model:	17	F-statistic:
20.84		
Df Residuals:	4657	Prob (F-statistic):
2.22e-62		
R-squared:	0.165	Scale:
0.049737		

	Coef.	Std.Err.	z	P> z
[0.025 0.975]				

Intercept	0.0817	0.0792	1.0318	0.3021
-0.0735 0.2369				
ROA	-0.1113	0.0313	-3.5589	0.0004
-0.1725 -0.0500				
Zobowiazania_Aktywa	-0.0052	0.0156	-0.3317	0.7401
-0.0359 0.0255				
KO_Aktywa	-0.0640	0.0213	-3.0111	0.0026
-0.1057 -0.0223				
CurrentRatio	0.0004	0.0003	1.4356	0.1511
-0.0001 0.0009				
Zzatrzymane_Aktywa	-0.0008	0.0007	-1.1787	0.2385
-0.0022 0.0005				
WartRynk_WartKsDlugu	-0.0000	0.0000	-0.4647	0.6421
-0.0001 0.0000				
Sprzedaz_Aktywa	0.0087	0.0054	1.6030	0.1089
-0.0019 0.0194				
RotacjaZapasow	-0.0001	0.0001	-0.8611	0.3892
-0.0003 0.0001				
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	0.0908	0.0099	9.1779	0.0000
0.0714 0.1102				
Rozmiar	-0.0013	0.0316	-0.0425	0.9661
-0.0633 0.0606				
RotacjaNaleznosci	-0.0002	0.0001	-1.8377	0.0661
-0.0003 0.0000				
MarzaZyskuBrutto	-0.0541	0.0256	-2.1107	0.0348
-0.1043 -0.0039				
RotacjaZobowiazan	0.0003	0.0001	3.4950	0.0005
0.0001 0.0004				

DzwigniaFinansowa	-0.0000	0.0000	-1.0862	0.2774
-0.0001 0.0000				
wyplacalnosc	-0.0411	0.0291	-1.4144	0.1572
-0.0982 0.0159				
I(Rozmiar ** 2)	-0.0023	0.0034	-0.6880	0.4915
-0.0089 0.0043				
wyplacalnosc:PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	0.1998	0.0569	3.5141	0.0004
0.0884 0.3112				

Omnibus:	2920.112	Durbin-Watson:
0.323		
Prob(Omnibus):	0.000	Jarque-Bera (JB):
25551.200		
Skew:	2.987	Prob(JB):
0.000		
Kurtosis:	12.771	Condition No.:
3199		

* The condition number is large (3e+03). This might indicate strong multicollinearity or other numerical problems.

Results: Probit

Model:	Probit	Pseudo R-squared:
0.233		
Dependent Variable:	bankrut	AIC:
1727.6872		
Date:	2020-05-20 13:50	BIC:
1843.7869		
No. Observations:	4675	Log-Likelihood:
-845.84		
Df Model:	17	LL-Null:
-1103.3		
Df Residuals:	4657	LLR p-value:
1.3961e-98		
Converged:	1.0000	Scale:
1.0000		
No. Iterations:	7.0000	

	Coef.	Std.Err.	z	P> z
[0.025 0.975]				
Intercept	-2.2617	0.5473	-4.1323	0.0000

-3.3344 -1.1890				
ROA	-0.5996	0.1812	-3.3097	0.0009
-0.9548 -0.2445				
Zobowiazania_Aktywa	0.0468	0.1156	0.4045	0.6859
-0.1799 0.2734				
KO_Aktywa	-0.4542	0.1405	-3.2320	0.0012
-0.7297 -0.1788				
CurrentRatio	0.0032	0.0021	1.4848	0.1376
-0.0010 0.0074				
Zzatrzymane_Aktywa	-0.0111	0.0204	-0.5460	0.5851
-0.0511 0.0288				
WartRynk_WartKsDlugu	-0.0019	0.0024	-0.7913	0.4288
-0.0066 0.0028				
Sprzedaz_Aktywa	0.0292	0.0285	1.0243	0.3057
-0.0267 0.0850				
RotacjaZapasow	-0.0007	0.0007	-1.0644	0.2871
-0.0021 0.0006				
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	0.7873	0.0729	10.8066	0.0000
0.6445 0.9301				
Rozmiar	0.4060	0.2644	1.5355	0.1247
-0.1122 0.9242				
RotacjaNaleznosci	-0.0012	0.0006	-1.8215	0.0685
-0.0024 0.0001				
MarzaZyskuBrutto	-0.3611	0.1339	-2.6967	0.0070
-0.6236 -0.0987				
RotacjaZobowiazan	0.0012	0.0004	3.3408	0.0008
0.0005 0.0019				
DzwigniaFinansowa	-0.0002	0.0009	-0.2517	0.8013
-0.0021 0.0016				
wyplacalnosc	-0.1391	0.2039	-0.6826	0.4949
-0.5387 0.2604				
I(Rozmiar ** 2)	-0.0761	0.0338	-2.2490	0.0245
-0.1424 -0.0098				
wyplacalnosc:PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	0.1652	0.2254	0.7328	0.4637
-0.2766 0.6069				

=====

=====

Results: Logit

=====

=====

Model:	Logit	Pseudo R-squared:
0.231		
Dependent Variable:	bankrut	AIC:
1733.0127		
Date:	2020-05-20 13:50	BIC:
1849.1124		

No. Observations:	4675	Log-Likelihood:	
-848.51			
Df Model:	17	LL-Null:	
-1103.3			
Df Residuals:	4657	LLR p-value:	
1.8519e-97			
Converged:	1.0000	Scale:	
1.0000			
No. Iterations:	8.0000		

	Coef.	Std.Err.	z	P> z
[0.025 0.975]				
Intercept	-5.2161	1.1555	-4.5141	0.0000
-7.4808 -2.9513				
ROA	-1.2652	0.4059	-3.1173	0.0018
-2.0607 -0.4697				
Zobowiazania_Aktywa	0.0781	0.2088	0.3739	0.7085
-0.3312 0.4874				
KO_Aktywa	-1.0104	0.2831	-3.5692	0.0004
-1.5652 -0.4556				
CurrentRatio	0.0058	0.0036	1.6163	0.1060
-0.0012 0.0129				
Zzatrzymane_Aktywa	-0.0194	0.0406	-0.4765	0.6337
-0.0990 0.0603				
WartRynk_WartKsDlugu	-0.0028	0.0042	-0.6569	0.5112
-0.0111 0.0055				
Sprzedaz_Aktywa	0.0920	0.0576	1.5989	0.1098
-0.0208 0.2048				
RotacjaZapasow	-0.0010	0.0013	-0.7529	0.4515
-0.0036 0.0016				
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	1.6757	0.1557	10.7625	0.0000
1.3705 1.9808				
Rozmiar	1.2552	0.5595	2.2433	0.0249
0.1585 2.3518				
RotacjaNaleznosci	-0.0017	0.0013	-1.3297	0.1836
-0.0042 0.0008				
MarzaZyskuBrutto	-0.6383	0.2477	-2.5772	0.0100
-1.1238 -0.1529				
RotacjaZobowiazan	0.0018	0.0007	2.6883	0.0072
0.0005 0.0031				
DzwigniaFinansowa	-0.0005	0.0019	-0.2761	0.7825
-0.0042 0.0031				
wyplacalnosc	-0.2392	0.4293	-0.5572	0.5774
-1.0806 0.6022				
I(Rozmiar ** 2)	-0.2048	0.0720	-2.8451	0.0044

```
-0.3459 -0.0637
wyplacalnosc:PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  0.1157    0.4426    0.2614  0.7937
-0.7517    0.9831
=====
=====
```

Estymacje modeli ogólnych odbyły się bez zakłóceń (za wyjątkiem LPM, jednak VIF nie wskazuje na występującą współliniowość), brak nadmiernych oszacowań błędów standardowych parametrów oraz odwracalny Hessian pozwalają domniemywać o właściwym wyborze metody detekcji outlierów (na surowych danych występowały problemy). LPM ze względu na swoją specyfikę nie może być rozważany jako model główny - oszacowane prawdopodobieństwa nie muszą w nim należeć do przedziału $<0;1>$ co kłóci się z definicją prawdopodobieństwa, przez co są parametry nieinterpretowalne, ponadto estymatory LPM nie są zgodne. Modele logitowy i probitowy zawierają zmienne istotne - H_0 o nieistotności zmiennych zostaje silnie odrzucone w obu modelach (p value bliskie zeru -LLR p-value). Pod względem kryteriów informacyjnych, zarówno AIC jak i BIC, lepiej od logitu wypada probit. **Do dalszej analizy i procedury od ogółu do szczegółu wykorzystany zostanie model probitowy.**

Procedura od ogółu do szczegółu

```
[65]: resprobit.pvalues.sort_values(ascending = False).where(resprobit.pvalues > 0.05).
      ↪dropna()
```

```
[65]: DzwigniaFinansowa                0.801279
      Zobowiazania_Aktywa            0.685856
      Zzatrzymane_Aktywa             0.585053
      wyplacalnosc                   0.494878
      wyplacalnosc:PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  0.463688
      WartRynk_WartKsDlugu           0.428771
      Sprzedaz_Aktywa                0.305673
      RotacjaZapasow                 0.287143
      CurrentRatio                   0.137606
      Rozmiar                        0.124663
      RotacjaNaleznosci              0.068534
      dtype: float64
```

Dźwignia finansowa okazała się zmienną najbardziej nieistotną, zatem nieusowanie outlierów na jej podstawie było dobrą decyzją.

```
[66]: # funkcja do liczenia LRtest dla modeli logit i probit.
      # Autor: Maciej Odziemczyk, student, Wydział Nauk Ekonomicznych UW, maj 2020.
      # funkcja zwraca model z ograniczeniami.
      # argumenty, dokumentacja:
      #     funkcja dostosowana do rezultatów modeli logit i probit z biblioteki
      ↪statsmodels.formula.api (discrete choice models)
      #     resmod - model ogólny (dopasowany)
```

```

#     formula - formuła, z której ma być oszacowany nowy model (z
→ograniczeniami),
#     data - dane, na których ma być oszacowany model (powinny być takie same
→jak dla modelu bez ograniczeń),
#     alfa - poziom istotności,
#     model - typ modelu do oszacowania ("logit", "probit"), powinien być taki
→sam jak model bez ograniczeń.

def testLR(resmod, formula, data, alfa = 0.05, model = 'logit'):

    # import rozkładu chi^2
    from scipy.stats import chi2

    # loglikelihood modelu bez ograniczeń
    logLikelihoodUnc = resmod.llf

    # estymacja odpowiedniego modelu z ograniczeniami
    if model == 'logit':
        conmod = logit(formula = formula, data = data).fit(maxiter = 100)
    elif model == 'probit':
        conmod = probit(formula = formula, data = data).fit(maxiter = 100, disp
→= False)
    else:
        raise 'funkcja testLR działa tylko dla modeli "logit", "probit"'

    # obliczenie stopni swobody rozkładu chi^2
    g = resmod.pvalues.shape[0] - conmod.pvalues.shape[0]
    logLikelihoodCon = conmod.llf
    if g <= 0:
        raise 'liczba stopni swobody musi być dodatnia, model z ograniczeniami
→musi zawierać mniej zmiennych od modelu bez ograniczeń'
    else:
        pass

    # obliczenie statystyki LR, wartości krytycznej i p_value
    LR = 2*(logLikelihoodUnc-logLikelihoodCon)
    critical_value = chi2.ppf(q = 1-alfa, df = g)
    p = 1-chi2.cdf(LR, df = g)

    # weryfikacja hipotezy 0, drukowanie wyników
    if LR > critical_value:
        print('\nStatystyka LR ({} > wartość krytyczna ({}), p_value ({})) -
→podstawa do odrzucenia H0'.format(
            LR, critical_value, round(p, 4)))
    else:

```

```

        print('\nStatystyka LR ({} < wartość krytyczna ({}), p_value ({})) ->
        brak podstaw do odrzucenia H0'.format(
            LR, critical_value, round(p, 4)))

    # zwrócenie modelu z ograniczeniami jako obiektu
    return conmod

```

- Krok 1 - usunięcie zmiennej DźwigniaFinansowa

```

[67]: # zbiór zmiennych z poprzedniego modelu
zmienne = resprobit.params.index.tolist()

# usunięcie niepotrzebnych zmiennych + sortowanie
zmienne.remove('Intercept')
zmienne.remove('DzwigniaFinansowa')
zmienne.sort()

# formuła
formula = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmienne))

# test
resprobit2 = testLR(resprobit, formula, train, model = 'probit')

```

Statystyka LR (0.08010469264945641) < wartość krytyczna (3.841458820694124),
p_value (0.7772) - brak podstaw do odrzucenia H0

```

[68]: print(resprobit2.summary2())

```

```

                                Results: Probit
=====
=====
Model:                          Probit                          Pseudo R-squared:
0.233
Dependent Variable:             bankrupt                          AIC:
1725.7673
Date:                           2020-05-20 13:50                  BIC:
1835.4170
No. Observations:               4675                             Log-Likelihood:
-845.88
Df Model:                       16                               LL-Null:
-1103.3
Df Residuals:                   4658                             LLR p-value:
2.5143e-99
Converged:                      1.0000                           Scale:
1.0000
No. Iterations:                 7.0000
-----

```

	Coef.	Std.Err.	z	P> z
[0.025 0.975]				

Intercept	-2.2606	0.5471	-4.1318	0.0000
-3.3330 -1.1883				
CurrentRatio	0.0032	0.0021	1.4848	0.1376
-0.0010 0.0074				
I(Rozmiar ** 2)	-0.0760	0.0338	-2.2479	0.0246
-0.1423 -0.0097				
KO_Aktywa	-0.4516	0.1402	-3.2220	0.0013
-0.7264 -0.1769				
MarzaZyskuBrutto	-0.3594	0.1337	-2.6878	0.0072
-0.6215 -0.0973				
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	0.7873	0.0729	10.8049	0.0000
0.6445 0.9301				
ROA	-0.6018	0.1811	-3.3230	0.0009
-0.9568 -0.2469				
RotacjaNaleznosci	-0.0012	0.0006	-1.8695	0.0616
-0.0025 0.0001				
RotacjaZapasow	-0.0008	0.0007	-1.1120	0.2661
-0.0021 0.0006				
RotacjaZobowiazan	0.0012	0.0004	3.3830	0.0007
0.0005 0.0019				
Rozmiar	0.4057	0.2643	1.5350	0.1248
-0.1123 0.9238				
Sprzedaz_Aktywa	0.0291	0.0285	1.0218	0.3069
-0.0267 0.0850				
WartRynk_WartKsDlugu	-0.0019	0.0024	-0.7904	0.4293
-0.0066 0.0028				
Zobowiazania_Aktywa	0.0468	0.1156	0.4044	0.6859
-0.1799 0.2734				
Zzatrzymane_Aktywa	-0.0111	0.0204	-0.5469	0.5845
-0.0511 0.0288				
wyplacalnosc	-0.1383	0.2038	-0.6785	0.4975
-0.5378 0.2612				
wyplacalnosc:PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	0.1648	0.2254	0.7313	0.4646
-0.2769 0.6066				
=====				
=====				

Zmienne łącznie istotne - LLR p-value bliskie zeru.

```
[69]: # zmienne nieistotne
resprobit2.pvalues.sort_values(ascending = False).where(resprobit2.pvalues > 0.
→05).dropna()
```



```
[69]: Zobowiazania_Aktywa          0.685916
      Zzatrzymane_Aktywa          0.584459
      wypłacalnosc                0.497475
      wypłacalnosc:PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych 0.464569
      WartRynk_WartKsDlugu        0.429266
      Sprzedaz_Aktywa            0.306884
      RotacjaZapasow              0.266133
      CurrentRatio                0.137610
      Rozmiar                     0.124785
      RotacjaNaleznosci           0.061555
      dtype: float64
```

Zaskoczeniem okazała się nieistotność zmiennej Zobowiązania/Aktywa, która wydaje się oczywistym predyktorem bankructwa. Być może jej silna korelacja ze zmienną Wartość rynkowa/wartość księgowa długu, co ciekawe ta zmienna również jest na liście zmiennych nieistotnych, być może po tym kroku z niej zniknie. - Krok 2 - usunięcie zmiennej Zobowiązania_Aktywa

```
[70]: # zbiór zmiennych z poprzedniego modelu
      zmienne = resprobit2.params.index.tolist()

      # usunięcie niepotrzebnych zmiennych + sortowanie
      zmienne.remove('Intercept')
      zmienne.remove('Zobowiazania_Aktywa')
      zmienne.sort()

      # formuła
      formula = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmienne))

      # test
      resprobit3 = testLR(resprobit, formula, train, model = 'probit')
```

Statystyka LR (0.2381703382404794) < wartość krytyczna (5.991464547107979),
p_value (0.8877) - brak podstaw do odrzucenia H0

```
[71]: print(resprobit3.summary2())
```

```

                                Results: Probit
=====
=====
Model:                          Probit                      Pseudo R-squared:
0.233
Dependent Variable:             bankrut                      AIC:
1723.9253
Date:                           2020-05-20 13:50             BIC:
1827.1251
No. Observations:               4675                        Log-Likelihood:
```

```

-845.96
Df Model:                15                LL-Null:
-1103.3
Df Residuals:            4659            LLR p-value:
4.5500e-100
Converged:                1.0000                Scale:
1.0000
No. Iterations:          7.0000
-----
-----
                                Coef.  Std.Err.   z    P>|z|
[0.025  0.975]
-----
-----
Intercept                -2.2295   0.5416  -4.1164  0.0000
-3.2910 -1.1679
CurrentRatio              0.0032   0.0021   1.5280  0.1265
-0.0009  0.0074
I(Rozmiar ** 2)          -0.0760   0.0338  -2.2493  0.0245
-0.1423 -0.0098
KO_Aktywa                -0.4806   0.1209  -3.9769  0.0001
-0.7175 -0.2438
MarzaZyskuBrutto         -0.3548   0.1331  -2.6659  0.0077
-0.6156 -0.0939
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  0.7859   0.0728  10.8001  0.0000
0.6433  0.9285
ROA                      -0.6093   0.1802  -3.3811  0.0007
-0.9625 -0.2561
RotacjaNaleznosci        -0.0012   0.0006  -1.8392  0.0659
-0.0024  0.0001
RotacjaZapasow           -0.0007   0.0007  -1.0735  0.2830
-0.0020  0.0006
RotacjaZobowiazan        0.0012   0.0004   3.3789  0.0007
0.0005  0.0019
Rozmiar                  0.4039   0.2642   1.5286  0.1264
-0.1140  0.9218
Sprzedaz_Aktywa          0.0309   0.0281   1.1006  0.2711
-0.0242  0.0860
WartRynk_WartKsDlugu     -0.0020   0.0024  -0.8395  0.4012
-0.0067  0.0027
Zzatrzymane_Aktywa       -0.0121   0.0203  -0.5951  0.5518
-0.0519  0.0277
wyplacalnosc             -0.1169   0.1966  -0.5949  0.5519
-0.5022  0.2683
wyplacalnosc:PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  0.1667   0.2254   0.7393  0.4597
-0.2752  0.6085
=====
=====

```

Zmienne łącznie istotne - LLR p-value bliskie zero.

```
[72]: # zmienne nieistotne
resprobit3.pvalues.sort_values(ascending = False).where(resprobit3.pvalues > 0.
→05).dropna()
```

```
[72]: wypłacalnosc                0.551920
      Zzatrzymane_Aktywa         0.551793
      wypłacalnosc:PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych 0.459720
      WartRynk_WartKsDlugu       0.401179
      RotacjaZapasow             0.283048
      Sprzedaz_Aktywa            0.271065
      CurrentRatio               0.126509
      Rozmiar                    0.126351
      RotacjaNaleznosci          0.065889
      dtype: float64
```

Można się było spodziewać, że skoro nieistotne okazały się Zobowiązania/Aktywa, to podobnie jest ze zmienną binarną mówiącą o przewyższaniu aktywów przez zobowiązania. Co ciekawe zmienna Wartość rynkowa/Wartość księgowa długu dalej pozostaje na liście zmiennych nieistotnych, co najprawdopodobniej wynika z faktu statystycznie takich samych średnich w populacji bankrutów i nie bankrutów dla tej zmiennej. Dziwnym w takim razie jest fakt nieistotności zmiennej Zobowiązania/Aktywa, najwyraźniej taka jest specyfika badanej próby, nie należy z tym dyskusytować. - Krok 3 - usunięcie zmiennej wypłacalnosc

```
[73]: # zbiór zmiennych z poprzedniego modelu
zmiennne = resprobit3.params.index.tolist()

zmiennne.remove('Intercept')
zmiennne.remove('wypłacalnosc')
zmiennne.sort()

# formuła
formula = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmiennne))

# test
resprobit4 = testLR(resprobit, formula, train, model = 'probit')
```

Statystyka LR (0.5989336654067756) < wartość krytyczna (7.814727903251179),
p_value (0.8967) - brak podstaw do odrzucenia H0

```
[74]: print(resprobit4.summary2())
```

Results: Probit

=====

=====

Model:	Probit	Pseudo R-squared:
0.233		
Dependent Variable:	bankrut	AIC:
1722.2861		
Date:	2020-05-20 13:50	BIC:
1819.0359		
No. Observations:	4675	Log-Likelihood:
-846.14		
Df Model:	14	LL-Null:
-1103.3		
Df Residuals:	4660	LLR p-value:
8.7749e-101		
Converged:	1.0000	Scale:
1.0000		
No. Iterations:	7.0000	

	Coef.	Std.Err.	z	P> z
[0.025 0.975]				

Intercept	-2.2450	0.5405	-4.1536	0.0000
-3.3044 -1.1857				
CurrentRatio	0.0032	0.0021	1.5044	0.1325
-0.0010 0.0073				
I(Rozmiar ** 2)	-0.0756	0.0338	-2.2382	0.0252
-0.1417 -0.0094				
KO_Aktywa	-0.4583	0.1146	-3.9973	0.0001
-0.6830 -0.2336				
MarzaZyskuBrutto	-0.3561	0.1331	-2.6759	0.0075
-0.6169 -0.0953				
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	0.7950	0.0712	11.1581	0.0000
0.6554 0.9347				
ROA	-0.6052	0.1798	-3.3665	0.0008
-0.9575 -0.2528				
RotacjaNaleznosci	-0.0012	0.0006	-1.8559	0.0635
-0.0024 0.0001				
RotacjaZapasow	-0.0007	0.0007	-1.0935	0.2742
-0.0020 0.0006				
RotacjaZobowiazan	0.0012	0.0004	3.3617	0.0008
0.0005 0.0019				
Rozmiar	0.4036	0.2640	1.5291	0.1262
-0.1137 0.9210				
Sprzedaz_Aktywa	0.0302	0.0280	1.0779	0.2811
-0.0247 0.0851				
WartRynk_WartKsDlugu	-0.0020	0.0024	-0.8355	0.4034
-0.0067 0.0027				

Zzatrzymane_Aktywa	-0.0116	0.0203	-0.5710	0.5680
-0.0515	0.0283			
wypłacalność:PrzyrostSprzedażySpadek_BrakDanych	0.0739	0.1620	0.4562	0.6482
-0.2436	0.3914			

=====

=====

Zmienne łącznie istotne - LLR p-value bliskie zero.

```
[75]: # zmienne nieistotne
print(resprobit4.pvalues.sort_values(ascending = False).where(resprobit4.pvalues
-> 0.05).dropna())
```

wypłacalność:PrzyrostSprzedażySpadek_BrakDanych	0.648218
Zzatrzymane_Aktywa	0.568001
WartRynk_WartKsDlugu	0.403443
Sprzedaż_Aktywa	0.281071
RotacjaZapasow	0.274171
CurrentRatio	0.132487
Rozmiar	0.126233
RotacjaNależności	0.063462

dtype: float64

Skoro nieistotne okazały się Zobowiązania/ Aktywa i wypłacalność oraz interakcja wypłacalności ze zmienną mówiącą o spadku sprzedaży lub braku danych na ten temat, to wyniki te są spójne. Najwyraźniej informacja o stosunku zadłużenia do aktywów nie jest kryterium istotnie różnicującym bankrutów i nie bankrutów na dysponowanej próbie. - Krok 4 - usunięcie zmiennej wypłacalność:PrzyrostSprzedażySpadek_BrakDanych

```
[76]: # zbiór zmiennych z poprzedniego modelu
zmiennne = resprobit4.params.index.tolist()

# usunięcie niepotrzebnych zmiennych + sortowanie
zmiennne.remove('Intercept')
zmiennne.remove('wypłacalność:PrzyrostSprzedażySpadek_BrakDanych')
zmiennne.sort()

# formuła
formuła = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmiennne))

# test
resprobit5 = testLR(resprobit, formuła, train, model = 'probit')
```

Statystyka LR (0.8066689894289993) < wartość krytyczna (9.487729036781154),
p_value (0.9376) - brak podstaw do odrzucenia H0

```
[77]: print(resprobit5.summary2())
```

Results: Probit

```

=====
==
Model:                Probit                Pseudo R-squared:    0.233
Dependent Variable:   bankrut                AIC:                1720.4938
Date:                2020-05-20 13:50        BIC:                1810.7936
No. Observations:    4675                  Log-Likelihood:     -846.25
Df Model:            13                    LL-Null:            -1103.3
Df Residuals:        4661                  LLR p-value:
1.5120e-101
Converged:            1.0000                Scale:              1.0000
No. Iterations:      7.0000

-----
--
                                Coef.   Std.Err.    z    P>|z|    [0.025
0.975]
-----
--
Intercept              -2.2335    0.5395   -4.1403  0.0000   -3.2908
-1.1762
CurrentRatio           0.0032    0.0021    1.5186  0.1289   -0.0009
0.0074
I(Rozmiar ** 2)       -0.0754    0.0337   -2.2344  0.0255   -0.1415
-0.0093
KO_Aktywa              -0.4699    0.1117   -4.2075  0.0000   -0.6888
-0.2510
MarzaZyskuBrutto      -0.3544    0.1329   -2.6658  0.0077   -0.6149
-0.0938
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  0.8020    0.0696  11.5252  0.0000    0.6656
0.9384
ROA                    -0.6089    0.1796   -3.3900  0.0007   -0.9610
-0.2569
RotacjaNaleznosci     -0.0012    0.0006   -1.8695  0.0615   -0.0024
0.0001
RotacjaZapasow        -0.0007    0.0007   -1.0942  0.2739   -0.0020
0.0006
RotacjaZobowiazan     0.0012    0.0003    3.4636  0.0005    0.0005
0.0019
Rozmiar                0.3995    0.2636    1.5157  0.1296   -0.1171
0.9162
Sprzedaz_Aktywa       0.0308    0.0279    1.1017  0.2706   -0.0240
0.0855
WartRynk_WartKsDlugu  -0.0020    0.0024   -0.8431  0.3992   -0.0067
0.0027
Zzatrzymane_Aktywa    -0.0121    0.0203   -0.5936  0.5528   -0.0519
0.0278
=====
==

```

Zmienne łącznie istotne - LLR p-value bliskie zero.

```
[78]: # zmienne nieistotne
print(resprobit5.pvalues.sort_values(ascending = False).where(resprobit5.pvalues_
→> 0.05).dropna())
```

```
Zzatrzymane_Aktywa      0.552782
WartRynk_WartKsDlugu     0.399180
RotacjaZapasow          0.273863
Sprzedaz_Aktywa         0.270583
Rozmiar                 0.129594
CurrentRatio            0.128867
RotacjaNaleznosci       0.061547
dtype: float64
```

- Krok 5 - usunięcie zmiennej Zzatrzymane_Aktywa

```
[79]: # zbiór zmiennych z poprzedniego modelu
zmiennne = resprobit5.params.index.tolist()

# usunięcie niepotrzebnych zmiennych + sortowanie
zmiennne.remove('Intercept')
zmiennne.remove('Zzatrzymane_Aktywa')
zmiennne.sort()

# formuła
formula = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmiennne))

# test
resprobit6 = testLR(resprobit, formula, train, model = 'probit')
```

Statystyka LR (1.1809276743558712) < wartość krytyczna (11.070497693516351),
p_value (0.9467) - brak podstaw do odrzucenia H0

```
[80]: print(resprobit6.summary2())
```

```
Results: Probit
=====
==
Model:                Probit                Pseudo R-squared:    0.233
Dependent Variable:   bankrut                AIC:                1718.8681
Date:                2020-05-20 13:50        BIC:                1802.7179
No. Observations:    4675                Log-Likelihood:     -846.43
Df Model:            12                  LL-Null:            -1103.3
Df Residuals:        4662                LLR p-value:
2.7130e-102
```

Converged: 1.0000 Scale: 1.0000
 No. Iterations: 7.0000

```
-----
--
                Coef.  Std.Err.   z    P>|z|    [0.025
0.975]
-----
--
Intercept          -2.2226    0.5390  -4.1238  0.0000  -3.2789
-1.1662
CurrentRatio        0.0032    0.0021   1.5244  0.1274  -0.0009
0.0074
I(Rozmiar ** 2)    -0.0750    0.0337  -2.2229  0.0262  -0.1411
-0.0089
KO_Aktywa          -0.4767    0.1111  -4.2899  0.0000  -0.6945
-0.2589
MarzaZyskuBrutto   -0.3560    0.1329  -2.6778  0.0074  -0.6165
-0.0954
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  0.8019    0.0696  11.5253  0.0000   0.6655
0.9382
ROA                 -0.6057    0.1793  -3.3777  0.0007  -0.9572
-0.2543
RotacjaNaleznosci  -0.0012    0.0006  -1.8690  0.0616  -0.0024
0.0001
RotacjaZapasow     -0.0007    0.0007  -1.0753  0.2823  -0.0020
0.0006
RotacjaZobowiazan   0.0012    0.0003   3.4616  0.0005   0.0005
0.0019
Rozmiar             0.3953    0.2635   1.5001  0.1336  -0.1212
0.9117
Sprzedaz_Aktywa     0.0312    0.0279   1.1177  0.2637  -0.0235
0.0859
WartRynk_WartKsDlugu -0.0020    0.0024  -0.8422  0.3997  -0.0067
0.0027
=====
==
```

Zmienne łącznie istotne - LLR p-value bliskie zeru.

```
[81]: # zmienne nieistotne
print(resprobit6.pvalues.sort_values(ascending = False).where(resprobit6.pvalues
-> 0.05).dropna())
```

```
WartRynk_WartKsDlugu    0.399670
RotacjaZapasow          0.282260
Sprzedaz_Aktywa         0.263698
Rozmiar                 0.133588
```



```
CurrentRatio          0.127414
RotacjaNaleznosci     0.061623
dtype: float64
```

Nieistotność zmiennej Wartość rynkowa/Wartość księgowa długu nie budzi wątpliwości, wnioski został wyciągnięte w kroku 2. - Krok 6 - usunięcie zmiennej WartRynk_WartKsDlugu

```
[82]: # zbiór zmiennych z poprzedniego modelu
      zmienne = resprobit6.params.index.tolist()

      # usunięcie niepotrzebnych zmiennych + sortowanie
      zmienne.remove('Intercept')
      zmienne.remove('WartRynk_WartKsDlugu')
      zmienne.sort()

      # formuła
      formula = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmienne))

      # test
      resprobit7 = testLR(resprobit, formula, train, model = 'probit')
```

Statystyka LR (1.9115048216362993) < wartość krytyczna (12.591587243743977),
p_value (0.9277) - brak podstaw do odrzucenia H0

```
[83]: print(resprobit7.summary2())
```

```
Results: Probit
=====
==
Model:                Probit                Pseudo R-squared:    0.232
Dependent Variable:   bankrupt              AIC:                1717.5987
Date:                 2020-05-20 13:50        BIC:                1794.9985
No. Observations:     4675                  Log-Likelihood:     -846.80
Df Model:              11                   LL-Null:            -1103.3
Df Residuals:          4663                  LLR p-value:
5.5457e-103
Converged:             1.0000                Scale:              1.0000
No. Iterations:        7.0000

-----
--
                                Coef.  Std.Err.   z    P>|z|    [0.025
0.975]
-----
--
Intercept                -2.2592    0.5377  -4.2016  0.0000  -3.3131
-1.2053
CurrentRatio              0.0017    0.0014   1.2581  0.2084  -0.0009
```

```

0.0043
I(Rozmiar ** 2)          -0.0769    0.0337 -2.2812 0.0225 -0.1430
-0.0108
KO_Aktywa                -0.4787    0.1111 -4.3104 0.0000 -0.6964
-0.2610
MarzaZyskuBrutto        -0.3576    0.1328 -2.6923 0.0071 -0.6179
-0.0973
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych 0.8014    0.0696 11.5216 0.0000 0.6650
0.9377
ROA                      -0.5951    0.1785 -3.3348 0.0009 -0.9449
-0.2454
RotacjaNaleznosci        -0.0012    0.0006 -1.8937 0.0583 -0.0024
0.0000
RotacjaZapasow           -0.0007    0.0007 -1.0490 0.2942 -0.0020
0.0006
RotacjaZobowiazan        0.0012    0.0003 3.5030 0.0005 0.0005
0.0019
Rozmiar                  0.4111    0.2632 1.5618 0.1183 -0.1048
0.9270
Sprzedaz_Aktywa          0.0329    0.0278 1.1848 0.2361 -0.0215
0.0874
=====
==

```

Zmienne łącznie istotne - LLR p-value bliskie zeru.

```

[84]: # zmienne nieistotne
print(resprobit7.pvalues.sort_values(ascending = False).where(resprobit7.pvalues_
-> 0.05).dropna())

```

```

RotacjaZapasow          0.294170
Sprzedaz_Aktywa         0.236085
CurrentRatio            0.208358
Rozmiar                 0.118345
RotacjaNaleznosci       0.058269
dtype: float64

```

Rotacja zapasów to zmienna o takiej samej średniej dla populacji bankrutów i nie bankrutów, z tego powodu jej nieistotność nie budzi wątpliwości. - Krok 7 - usunięcie zmiennej RotacjaZapasow

```

[85]: # zbiór zmiennych z poprzedniego modelu
zmiennne = resprobit7.params.index.tolist()

# usunięcie niepotrzebnych zmiennych + sortowanie
zmiennne.remove('Intercept')
zmiennne.remove('RotacjaZapasow')
zmiennne.sort()

```

```
# formuła
formula = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmienne))

# test
resprobit8 = testLR(resprobit, formula, train, model = 'probit')
```

Statystyka LR (3.0333568774260584) < wartość krytyczna (14.067140449340169),
p_value (0.8819) - brak podstaw do odrzucenia H0

```
[86]: print(resprobit8.summary2())
```

```
Results: Probit
=====
==
Model:                Probit                Pseudo R-squared:    0.232
Dependent Variable:   bankrupt                AIC:                1716.7205
Date:                2020-05-20 13:50          BIC:                1787.6703
No. Observations:    4675                    Log-Likelihood:     -847.36
Df Model:            10                      LL-Null:            -1103.3
Df Residuals:        4664                    LLR p-value:
1.3093e-103
Converged:            1.0000                    Scale:                1.0000
No. Iterations:      7.0000
-----
--
                        Coef.   Std.Err.   z     P>|z|   [0.025
0.975]
-----
--
Intercept              -2.2526    0.5379  -4.1878  0.0000  -3.3068
-1.1983
CurrentRatio           0.0017    0.0013   1.2754  0.2022  -0.0009
0.0043
I(Rozmiar ** 2)       -0.0746    0.0336  -2.2167  0.0266  -0.1405
-0.0086
KO_Aktywa             -0.5135    0.1059  -4.8488  0.0000  -0.7211
-0.3060
MarzaZyskuBrutto      -0.3556    0.1323  -2.6887  0.0072  -0.6148
-0.0964
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  0.7964    0.0694  11.4828  0.0000   0.6605
0.9323
ROA                   -0.5702    0.1751  -3.2558  0.0011  -0.9135
-0.2270
RotacjaNaleznosci     -0.0011    0.0006  -1.7116  0.0870  -0.0023
0.0002
RotacjaZobowiazan     0.0011    0.0003   3.3546  0.0008   0.0004
0.0017
```

Rozmiar	0.3920	0.2626	1.4929	0.1355	-0.1226
0.9067					
Sprzedaz_Aktywa	0.0366	0.0275	1.3297	0.1836	-0.0173
0.0905					

=====

==

Zmienne łącznie istotne - LLR p-value bliskie zeru.

```
[87]: # zmienne nieistotne
print(resprobit8.pvalues.sort_values(ascending = False).where(resprobit8.pvalues_
-> 0.05).dropna())
```

CurrentRatio	0.202174
Sprzedaz_Aktywa	0.183603
Rozmiar	0.135456
RotacjaNaleznosci	0.086963

dtype: float64

Podobnie jak w przypadku zmiennej Zobowiązania/Aktywa i jej pochodnych, wydawać by się mogło, że wskaźnik płynności szybkiej powinien być jednym z kryteriów różnicujących bankrutow od nie bankrutow. W trakcie analizy wartości odstających zauważono natomiast, że w wielu przypadkach wskaźnik ten osiągał wartości znacznie powyżej 2, co jest oznaką niewykorzystywania potencjału firmy, ponadto test na równość średnich w populacjach nie bankrutow i bankrutow w przypadku tej zmiennej nie dał podstaw do odrzucenia hipotezy zerowej. Nieistotność Current Ratio jest więc wytłumaczalna nie tylko ekonometrycznie, ale i ekonomicznie. Ponadto opisana sytuacja często miała miejsce w literaturze, warto również wspomnieć o niespójności znaków oszacowań tej zmiennej w artykułach naukowych. - Krok 8 - usunięcie zmiennej CurrentRatio

```
[88]: # zbiór zmiennych z poprzedniego modelu
zmienne = resprobit8.params.index.tolist()

# usunięcie niepotrzebnych zmiennych + sortowanie
zmienne.remove('Intercept')
zmienne.remove('CurrentRatio')
zmienne.sort()

# formuła
formuła = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmienne))

# test
resprobit9 = testLR(resprobit, formuła, train, model = 'probit')
```

Statystyka LR (4.418888070340927) < wartość krytyczna (15.50731305586545),
p_value (0.8175) - brak podstaw do odrzucenia H0

```
[89]: print(resprobit9.summary2())
```

```

Results: Probit
=====
==
Model:                Probit                Pseudo R-squared:    0.231
Dependent Variable:    bankrupt              AIC:                1716.1060
Date:                 2020-05-20 13:50        BIC:                1780.6059
No. Observations:      4675                  Log-Likelihood:      -848.05
Df Model:              9                     LL-Null:            -1103.3
Df Residuals:          4665                  LLR p-value:
3.3378e-104
Converged:             1.0000                Scale:              1.0000
No. Iterations:        7.0000

-----
--
                                Coef.  Std.Err.   z    P>|z|    [0.025
0.975]
-----
--
Intercept                -2.1845    0.5339  -4.0919  0.0000  -3.2308
-1.1382
I(Rozmiar ** 2)          -0.0716    0.0335  -2.1401  0.0323  -0.1373
-0.0060
KO_Aktywa                -0.5021    0.1055  -4.7601  0.0000  -0.7088
-0.2953
MarzaZyskuBrutto        -0.3548    0.1319  -2.6897  0.0072  -0.6134
-0.0963
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  0.7988    0.0693  11.5217  0.0000   0.6629
0.9347
ROA                      -0.5653    0.1754  -3.2239  0.0013  -0.9090
-0.2216
RotacjaNaleznosci        -0.0010    0.0006  -1.6726  0.0944  -0.0022
0.0002
RotacjaZobowiazan        0.0011    0.0003   3.3292  0.0009   0.0004
0.0017
Rozmiar                  0.3644    0.2611   1.3958  0.1628  -0.1473
0.8760
Sprzedaz_Aktywa          0.0346    0.0275   1.2600  0.2077  -0.0192
0.0885
=====
==

```

Zmienne łącznie istotne - LLR p-value bliskie zeru.

```
[90]: # zmienne nieistotne
print(resprobit9.pvalues.sort_values(ascending = False).where(resprobit9.pvalues_
-> 0.05).dropna())
```

```
Sprzedaz_Aktywa      0.207673
Rozmiar              0.162781
RotacjaNaleznosci    0.094399
dtype: float64
```

Sprzedaż/Aktywa wydaje się być ważną zmienną w ocenie kondycji przedsiębiorstwa, z uwagi na ogrom próby oraz brak informacji o sektorze, z którego pochodzą zmienne, można domniemywać że badane obiekty pochodzą z różnych gałęzi gospodarki, a te jak wiadomo nie muszą w stu procentach opierać się na sprzedaży. - Krok 9 - usunięcie zmiennej Sprzedaz_Aktywa

```
[91]: # zbiór zmiennych z poprzedniego modelu
zmienne = resprobit9.params.index.tolist()

# usunięcie niepotrzebnych zmiennych + sortowanie
zmienne.remove('Intercept')
zmienne.remove('Sprzedaz_Aktywa')
zmienne.sort()

# formuła
formuła = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmienne))

# test
resprobit10 = testLR(resprobit, formuła, train, model = 'probit')
```

Statystyka LR (5.9712344483205015) < wartość krytyczna (16.918977604620448),
p_value (0.7428) - brak podstaw do odrzucenia H0

```
[92]: print(resprobit10.summary2())
```

```
Results: Probit
=====
==
Model:                Probit                Pseudo R-squared:    0.231
Dependent Variable:   bankrupt                AIC:                1715.6584
Date:                2020-05-20 13:50          BIC:                1773.7082
No. Observations:    4675                    Log-Likelihood:     -848.83
Df Model:            8                      LL-Null:            -1103.3
Df Residuals:        4666                    LLR p-value:
8.7051e-105
Converged:            1.0000                    Scale:              1.0000
No. Iterations:      7.0000

-----
--
```

	Coef.	Std.Err.	z	P> z	[0.025
0.975]					

--					
Intercept	-1.9139	0.4854	-3.9431	0.0001	-2.8653
-0.9626					
I(Rozmiar ** 2)	-0.0649	0.0330	-1.9662	0.0493	-0.1296
-0.0002					
KO_Aktywa	-0.5300	0.1030	-5.1443	0.0000	-0.7319
-0.3281					
MarzaZyskuBrutto	-0.3442	0.1315	-2.6171	0.0089	-0.6020
-0.0864					
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	0.7943	0.0692	11.4768	0.0000	0.6586
0.9299					
ROA	-0.5802	0.1749	-3.3176	0.0009	-0.9230
-0.2374					
RotacjaNaleznosci	-0.0011	0.0006	-1.7856	0.0742	-0.0023
0.0001					
RotacjaZobowiazan	0.0010	0.0003	3.1019	0.0019	0.0004
0.0016					
Rozmiar	0.2887	0.2533	1.1398	0.2543	-0.2077
0.7852					
=====					
==					

Zmienne łącznie istotne - LLR p-value bliskie zeru.

```
[93]: # zmienne nieistotne
print(resprobit10.pvalues.sort_values(ascending = False).where(resprobit10.
    ↳ pvalues > 0.05).dropna())
```

```
Rozmiar          0.254350
RotacjaNaleznosci 0.074168
dtype: float64
```

Bardzo dziwi fakt nieistotności Rozmiaru przedsiębiorstwa w problemie predykcji jego bankructwa, takie przypadki jednak znane są już w literaturze (Jinlan Ni i in. 2014). Istotny natomiast dalej pozostaje kwadrat Rozmiaru i jest szacowany ze znakiem "-", co jest spójne z intuicją oraz hipotezą poboczną Too big to fail. Jeżeli dotakowo weźmiemy pod uwagę fakt, że próba jest dość duża, możemy domniemywać, że rozmiar spółek bankrutujących jest tam bardzo różny, dlatego w pewnych granicach, jej rozmiar nie rozróżnia bankrutów od nie bankrutów. Kwadrat spółki obrazuje dużo większe różnice, dlatego też jego istotność wydaje się uzasadniona. - Krok 10 - usunięcie zmiennej Rozmiar

```
[94]: # zbiór zmiennych z poprzedniego modelu
zmiennne = resprobit10.params.index.tolist()

# usunięcie niepotrzebnych zmiennych + sortowanie
```

```

zmienne.remove('Intercept')
zmienne.remove('Rozmiar')
zmienne.sort()

# formuła
formula = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmienne))

# test
resprobit11 = testLR(resprobit, formula, train, model = 'probit')

```

Statystyka LR (7.323520636549347) < wartość krytyczna (18.307038053275146),
p_value (0.6946) - brak podstaw do odrzucenia H0

```
[95]: print(resprobit11.summary2())
```

```

=====
Results: Probit
=====
===
Model:                Probit                Pseudo R-squared:    0.230
Dependent Variable:   bankrut                AIC:
1715.0107
Date:                2020-05-20 13:50        BIC:
1766.6105
No. Observations:    4675                Log-Likelihood:      -849.51
Df Model:            7                  LL-Null:             -1103.3
Df Residuals:        4667                LLR p-value:
1.9207e-105
Converged:           1.0000                Scale:              1.0000
No. Iterations:      7.0000

-----
---
                Coef.  Std.Err.   z      P>|z|   [0.025
0.975]
-----
---
Intercept                -1.3750   0.1074 -12.8035 0.0000 -1.5854
-1.1645
I(Rozmiar ** 2)          -0.0278   0.0053 -5.2357 0.0000 -0.0382
-0.0174
KO_Aktywa                -0.5187   0.1019 -5.0879 0.0000 -0.7185
-0.3189
MarzaZyskuBrutto         -0.3456   0.1313 -2.6321 0.0085 -0.6029
-0.0883
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  0.7935   0.0692 11.4678 0.0000  0.6579
0.9291
ROA                      -0.5665   0.1733 -3.2684 0.0011 -0.9063
-0.2268

```



```

RotacjaNaleznosci          -0.0011    0.0006   -1.8274  0.0676 -0.0023
0.0001
RotacjaZobowiazan          0.0010    0.0003    3.1022  0.0019  0.0004
0.0016
=====
===

```

Zmienne łącznie istotne - LLR p-value bliskie zeru.

```

[96]: # zmienne nieistotne
print(resprobit11.pvalues.sort_values(ascending = False).where(resprobit11.
    ↳pvalues > 0.05).dropna())

```

```

RotacjaNaleznosci    0.067642
dtype: float64

```

Rotacja należności to jedna ze zmiennych o takiej samej średniej w przypadku bankrutów i nie bankrutów, dlatego jej nieistotność nie dziwi. - Krok 11 - usunięcie zmiennej RotacjaNaleznosci

```

[97]: # zbiór zmiennych z poprzedniego modelu
zmiennne = resprobit11.params.index.tolist()

# usunięcie niepotrzebnych zmiennych + sortowanie
zmiennne.remove('Intercept')
zmiennne.remove('RotacjaNaleznosci')
zmiennne.sort()

# formuła
formula = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmiennne))

# test
resprobit12 = testLR(resprobit, formula, train, model = 'probit')

```

Statystyka LR (10.840170664185507) < wartość krytyczna (19.67513757268249),
p_value (0.4567) - brak podstaw do odrzucenia H0

```

[98]: print(resprobit12.summary2())

```

```

Results: Probit
=====
===
Model:                Probit                Pseudo R-squared:    0.228
Dependent Variable:   bankrut                AIC:
1716.5273
Date:                2020-05-20 13:50        BIC:
1761.6772
No. Observations:    4675                Log-Likelihood:      -851.26

```

Df Model:	6	LL-Null:	-1103.3
Df Residuals:	4668	LLR p-value:	
1.1443e-105			
Converged:	1.0000	Scale:	1.0000
No. Iterations:	7.0000		

```

---
                                Coef.  Std.Err.   z      P>|z|    [0.025
0.975]
-----
---
Intercept                    -1.4111    0.1054 -13.3897  0.0000 -1.6176
-1.2045
I(Rozmiar ** 2)              -0.0279    0.0053  -5.2668  0.0000 -0.0383
-0.0175
KO_Aktywa                   -0.5847    0.0955  -6.1222  0.0000 -0.7719
-0.3975
MarzaZyskuBrutto            -0.3345    0.1321  -2.5329  0.0113 -0.5933
-0.0757
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  0.7920    0.0691  11.4666  0.0000  0.6566
0.9274
ROA                          -0.5534    0.1711  -3.2340  0.0012 -0.8888
-0.2180
RotacjaZobowiazan           0.0007    0.0003   2.5563  0.0106  0.0002
0.0012
=====
===

```

```
[99]: # zmienne nieistotne
print(resprobit12.pvalues.sort_values(ascending = False).where(resprobit12.
    ↳pvalues > 0.05).dropna())
```

Series([], dtype: float64)

- **resprobit12 to ostateczny model ##### Diagnostyka**

Funkcja do przeprowadzenia testu typu związku (linktest)

```
[100]: # Funkcja autorstwa dr Rafała Woźniaka (Wydział Nauk Ekonomicznych UW), język:
    ↳R, data: 18 kwietnia 2019
# dostosowanie do projektu i przełożenie na język Python:
#                                     Maciej Odziemczyk, student (Wydział Nauk Ekonomicznych
    ↳UW), data: 6 maja 2020
# parametry, dokumentacja:
#     modres - model (dopasowany)
#     y - nazwa zmiennej zależnej, dokładnie taka jak w zbiorze danych
#     data - zbiór danych, na których oszacowany został modres
```

```

#     model - typ modelu, powinien być taki sam jak dla modres, dostępne 'logit'
→i 'probit'

def linktest(modres, y, data, model = 'logit'):

    try:
        # definiowanie wartości dopasowanych i ich kwadratów
        y = pd.Series(np.array(data[y]))
        y_fit = pd.Series(modres.predict())
        yhat = np.log(y_fit/(1-y_fit))
        yhat2 = yhat.copy()*2
        data = pd.concat((y, yhat, yhat2), axis = 1)

        # model pomocniczy
        if model == 'logit':
            from statsmodels.formula.api import logit
            reg = logit('y~yhat+yhat2', data).fit(dis = False)
        elif model == 'probit':
            from statsmodels.formula.api import probit
            reg = probit('y~yhat+yhat2', data).fit(dis = False)
        else:
            raise 'link test only for "logit" and "probit" models'

        # zwrócenie wyników
        return reg

    except:
        raise 'y should be depended value from model'

```

```

[101]: # sprawdzenie poprawności formy funkcyjnej modelu probit12
print(linktest(resprobit12, 'bankrut', train, 'probit').summary2())

```

```

Results: Probit
=====
Model:                Probit                Pseudo R-squared: 0.230
Dependent Variable: y                AIC:                1705.1164
Date:                2020-05-20 13:50 BIC:                1724.4664
No. Observations:    4675                Log-Likelihood:    -849.56
Df Model:            2                    LL-Null:        -1103.3
Df Residuals:        4672                LLR p-value:      6.4957e-111
Converged:            1.0000                Scale:          1.0000
No. Iterations:      8.0000

-----
                Coef.    Std.Err.    z    P>|z|    [0.025    0.975]
-----
Intercept      -0.1602    0.0715   -2.2419  0.0250   -0.3003   -0.0201
yhat            0.4347    0.0410   10.6076  0.0000    0.3544    0.5150

```

```
yhat2          -0.0171    0.0086  -1.9996  0.0455  -0.0340  -0.0003
=====
```

Interpretacja: - parametr przy yhat jest istotny, parametr przy yhat2 jest istotny, model nie ma poprawnej formy funkcyjnej, należy poszukać nieliniowych zależności w zbiorze zmiennych objaśniających.

Próba dodania kwadratu zmiennej Kapitał Obrotowy/Aktywa:

```
[102]: # zbiór zmiennych z poprzedniego modelu
zmiennne = resprobit12.params.index.tolist()

# usunięcie stałej i dodanie kwadratu zmiennej Kapitał obrotowegy/Aktywa +_
↳sortowanie
zmiennne.remove('Intercept')
zmiennne.append('I(KO_Aktywa ** 2)')
zmiennne.sort()

# formuła
formuła = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmiennne))

# model
resprobit13 = probit(formuła, train).fit(dispen = False)
print(resprobit13.summary2())
```

Results: Probit

```
=====
===
Model:                               Probit                               Pseudo R-squared:      0.234
Dependent Variable:                 bankrupt                               AIC:
1706.1211
Date:                               2020-05-20 13:50                       BIC:
1757.7210
No. Observations:                   4675                               Log-Likelihood:       -845.06
Df Model:                           7                               LL-Null:              -1103.3
Df Residuals:                       4667                               LLR p-value:
2.3544e-107
Converged:                          1.0000                               Scale:                1.0000
No. Iterations:                     7.0000

-----
---
                                Coef.  Std.Err.   z      P>|z|    [0.025
0.975]
-----
---
Intercept                        -1.3049   0.1094  -11.9264  0.0000  -1.5194
-1.0905
I(KO_Aktywa ** 2)                -0.1470   0.0355   -4.1348  0.0000  -0.2167
```

```

-0.0773
I(Rozmiar ** 2)          -0.0308    0.0054   -5.7113  0.0000  -0.0414
-0.0202
KO_Aktywa                -0.7652    0.1093   -6.9992  0.0000  -0.9795
-0.5509
MarzaZyskuBrutto        -0.3078    0.1313   -2.3449  0.0190  -0.5650
-0.0505
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  0.7991    0.0695   11.5021  0.0000   0.6630
0.9353
ROA                      -0.6446    0.1753   -3.6771  0.0002  -0.9882
-0.3010
RotacjaZobowiazan       0.0006    0.0003    2.0799  0.0375   0.0000
0.0011
=====
===

```

```

[103]: # test LR dla kwadratu KO_Aktywa
zmienne = resprobit13.params.index.tolist()
zmienne.remove('Intercept')
zmienne.remove('I(KO_Aktywa ** 2)')

zmienne.sort()
formula = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmienne))
resprobit14 = testLR(resprobit13, formula, train, model = 'probit')

```

Statystyka LR (12.406247181317667) > wartość krytyczna (3.841458820694124),
p_value (0.0004) - podstawa do odrzucenia H0

```

[104]: # linktest dla modelu z kwadratem KO_Aktywa
print(linktest(resprobit13, 'bankrut', train, 'probit').summary2())

```

```

Results: Probit
=====
Model:                Probit                Pseudo R-squared: 0.233
Dependent Variable: y                AIC:                1697.5496
Date:                2020-05-20 13:50 BIC:                1716.8995
No. Observations:    4675                Log-Likelihood:    -845.77
Df Model:            2                LL-Null:            -1103.3
Df Residuals:        4672                LLR p-value:        1.4774e-112
Converged:            1.0000                Scale:            1.0000
No. Iterations:      8.0000

-----
              Coef.      Std.Err.      z      P>|z|      [0.025      0.975]
-----
Intercept    -0.0653      0.0823    -0.7932    0.4277    -0.2267     0.0961
yhat         0.5773      0.0644     8.9695    0.0000     0.4511     0.7034

```

yhat2	0.0164	0.0130	1.2542	0.2098	-0.0092	0.0419
=====						

Interpretacja: - parametr przy yhat istotny, parametr przy yhat2 nieistotny, model probit13 ma poprawną formę funkcyjną.

Funkcja do liczenia R^2

```
[105]: # funkcja do liczenia Pseudo R^2 dla modeli logit i probit.
# Autor: Maciej Odziemczyk, student, Wydział Nauk Ekonomicznych UW, maj 2020.
# funkcja zwraca wybrany Pseudo R^2 dla modeli logit i probit. Dostępne warianty:
#   -> Count, Adjusted Count,
#   McKelveya i Zavoiny, lub wszystkie na raz.
# argumenty, dokumentacja:
#   funkcja dostosowana do rezultatów modeli logit i probit z biblioteki
#   -> statsmodels.formula.api (discrete choice models)
#   modres - model (dopasowany)
#   which - 'count' zwraca Count R^2, 'adjcount' zwraca Adjusted Count R^2,
#   -> 'mckelveyzavoina' zwraca R^2 McKelveya i Zavoiny,
#   'all' zwraca obiekt DataFrame ze wszystkimi statystykami
#   cutoff - punkt odcięcia, y_hat > cutoff => y_pred = 1, 0 w p.p.

def R2(modres, which = 'all', mod = 'logit', cutoff = 0.5):

    # transpozycja, aby zachować zgodność osi ze skrypcem dr Mycielskiego
    t = modres.pred_table(cutoff).T
    nmax = max(t[:,0].sum(), t[:,1].sum())
    y_fit = np.array(modres.fittedvalues)

    # wariancja w zależności od wyboru modelu (McKelvey&Zavoina)
    if mod == 'logit':
        from math import pi
        var = (pi**2)/3
    elif mod == 'probit':
        var = 1
    else:
        raise 'funkcja działa tylko z modelami "logit" i "probit". mod musi być
        -> podane dla R^2 McKelvey&Zavoina'

    # obliczenia
    count = round((t[0,0]+t[1,1])/t.sum(), 4)
    adjcount = round((t[0,0]+t[1,1]-nmax)/(t.sum()-nmax), 4)
    mckelveyzavoina = round(((y_fit-y_fit.mean())**2).mean()/(((y_fit-y_fit.
    -> mean())**2).mean()+var), 4)

    # zwrócenie wyników
    if which == 'count':
```

```

        return count
    elif which == 'adjcount':
        return adjcount
    elif which == 'mckelveyzavoina':
        return mckelveyzavoina
    elif which == 'all':
        ret = pd.DataFrame(data = [count, adjcount, mckelveyzavoina], index = _
→['Count', 'Adjusted count', 'McKelvey&Zavoina'])
        ret.rename({0: 'R^2'}, axis = 1, inplace = True)
        return ret
    else:
        raise 'możliwe R^2: "count", "adjcount", "mckelveyzavoina" lub "all"'

```

```

[106]: ctf = 0.5
print('\nR^2 probit13:\n', R2(resprobit13, 'all', 'probit', ctf))

```

R^2 probit13:

	R^2
Count	0.9380
Adjusted count	0.0203
McKelvey&Zavoina	0.2770

Interpretacja: - count: model poprawnie klasyfikuje 93,8% obserwacji, - adjusted count: 2,03% poprawnych klasyfikacji wynika ze zmienności zmiennych zawartych w modelu, - McKelvey&Zavoina: gdyby zmienna ukryta była obserwowalna, model wyjaśniałby 27,7% jej zmienności.

dodanie Zscore

```

[107]: # zbiór zmiennych z poprzedniego modelu
zmiennie = resprobit13.params.index.tolist()

# usunięcie stałej i dodanie Zscore (zmienna Altmana)
zmiennie.remove('Intercept')
zmiennie.append('Zscore')

# formuła
formuła = 'bankrut~{}'.format('+'.join(zmiennie))

# model
resprobit15 = probit(formuła, train).fit(displ = False)
print(resprobit15.summary2())

```

Results: Probit

```

=====
===
Model:                               Probit                               Pseudo R-squared:       0.235
Dependent Variable:                   bankrut                             AIC:

```

```

1705.6983
Date:                2020-05-20 13:50      BIC:
1763.7482
No. Observations:    4675                  Log-Likelihood:    -843.85
Df Model:            8                    LL-Null:        -1103.3
Df Residuals:        4666                LLR p-value:
6.3406e-107
Converged:           1.0000                Scale:          1.0000
No. Iterations:      7.0000

```

```

-----
---
                                Coef.  Std.Err.   z      P>|z|    [0.025
0.975]
-----
---
Intercept                  -1.4493    0.1426  -10.1662  0.0000  -1.7287
-1.1699
I(KO_Aktywa ** 2)          -0.1540    0.0354   -4.3515  0.0000  -0.2234
-0.0846
I(Rozmiar ** 2)            -0.0275    0.0058   -4.7714  0.0000  -0.0388
-0.0162
KO_Aktywa                  -0.7384    0.1106   -6.6739  0.0000  -0.9553
-0.5216
MarzaZyskuBrutto           -0.3213    0.1315   -2.4432  0.0146  -0.5791
-0.0635
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych  0.8046    0.0696   11.5581  0.0000   0.6681
0.9410
ROA                         -0.6327    0.1752   -3.6115  0.0003  -0.9760
-0.2893
RotacjaZobowiazan          0.0007    0.0003    2.4697  0.0135   0.0001
0.0013
Zscore                     0.0408    0.0257    1.5883  0.1122  -0.0095
0.0911
=====
===

```

martwi znak oszacowania parametru zmiennej Zscore, intuicja podpowiada ujemny. Zmienna nie jest istotna statystycznie, jednak hipoteza nie dotyczy wnioskowania statystycznego, a pewności predykcji, ponadto być może istnieje zależność nieliniowa, tak jak to miało miejsce w przypadku z Rozmiarem.

linktest modelu ze zmienną Zscore

```
[108]: print(linktest(resprobit15, 'bankrut', train, 'probit').summary2())
```

```

Results: Probit
=====
Model:                Probit                Pseudo R-squared: 0.235

```


Dependent Variable: y	AIC:	1695.0211
Date: 2020-05-20 13:50	BIC:	1714.3711
No. Observations: 4675	Log-Likelihood:	-844.51
Df Model: 2	LL-Null:	-1103.3
Df Residuals: 4672	LLR p-value:	4.1731e-113
Converged: 1.0000	Scale:	1.0000
No. Iterations: 8.0000		

	Coef.	Std.Err.	z	P> z	[0.025	0.975]
Intercept	-0.0802	0.0803	-0.9999	0.3174	-0.2375	0.0771
yhat	0.5553	0.0621	8.9364	0.0000	0.4335	0.6771
yhat2	0.0114	0.0128	0.8926	0.3721	-0.0136	0.0364

Interpretacja: - parametr przy yhat istotny, parametr przy yhat2 nieistotny, model probit13 ma poprawną formę funkcyjną.

R^2 :

```
[109]: ctf = 0.5
print('\nR2 probit15:\n', R2(resprobit15, 'all', 'probit', ctf))
```

R2 probit15:

	R^2
Count	0.9373
Adjusted count	0.0101
McKelvey&Zavoina	0.2757

Interpretacja: - count: model poprawnie klasyfikuje 93,8% obserwacji, - adjusted count: 2,03% poprawnych klasyfikacji wynika ze zmienności zmiennych zawartych w modelu, - McKelvey&Zavoina: gdyby zmienna ukryta była obserwowalna, model wyjaśniałby 27,7% jej zmienności.

Modele finalne to: - resprobit13 (model bez zmiennej Altmana) - resprobit15 (model ze zmienną Altmana)

tablice klasyfikacyjne i predykcyjne

```
[110]: # funkcja do generowania tablicy klasyfikacyjnej (możliwość stosowania na
      ↪ zbiorze testowym)
#      i podstawowych statystyk z nią związanych.
# Autor: Maciej Odziemczyk, student, Wydział Nauk Ekonomicznych UW, maj 2020.
# funkcja zwraca tablicę klasyfikacyjną, wrażliwość i specyficzność
# argumenty, dokumentacja:
#      funkcja dostosowana do modeli posiadających metodę 'predict()',
      ↪ klasyfikacja binarna,
```

```

#     resmod - dopasowany model, dla którego chcemy sprawdzić jakość
#     → klasyfikacji,
#     data - dane, na których testujemy model,
#     y - zmienna 'label', prawdziwa wartość,
#     cutoff - poziom odcięcia klasyfikacji, pred > cutoff => 1

def predictionTable(modres, data, y, cutoff = 0.5):
    # wyłączenie notacji naukowej
    np.set_printoptions(suppress = True)

    # generowanie predykcji
    preds = modres.predict(data)

    # klasyfikacja w oparciu o cutoff
    preds = preds.apply(lambda x: 1 if x > cutoff else 0)

    # złączenie wartości rzeczywistych z przewidywanymi
    results = pd.concat(objs = [data[y], preds], axis = 1, names = ['labels',
    → 'preds'])
    results.rename mapper = {0: 'preds'}, axis = 1, inplace = True)

    # obliczanie liczebności trafności prognoz
    true = results.where(results.bankrut == results.preds).dropna()
    false = results.where(results.bankrut != results.preds).dropna()
    TP = true.where(true.preds == 1).dropna().shape[0]
    TN = true.where(true.preds == 0).dropna().shape[0]
    FP = false.where(false.preds == 1).dropna().shape[0]
    FN = false.where(false.preds == 0).dropna().shape[0]

    # generacja tabeli klasyfikacji
    predTable = np.zeros((2,2))
    predTable[0, 0] = TN
    predTable[1, 0] = FP
    predTable[0, 1] = FN
    predTable[1, 1] = TP

    # dodatkowe statystyki
    sensivity = predTable[1,1]/(predTable[0, 1] + predTable[1, 1])
    specifity = predTable[0, 0]/(predTable[0, 0] + predTable[1, 0])

    # włączenie notacji naukowej
    np.set_printoptions(suppress = False)

    return predTable, sensivity, specifity

```

Wrażliwość - prawdopodobieństwo przewidzenia bankructwa, jeżeli zaobserwowano bankructwo
 Specyficzność - prawdopodobieństwo przewidzenia niebankructwa, jeżeli za-

obserwowano niebankructwo

punkt odcięcia 0.5 - standard

```
[111]: predTable, sensivity, specifity = predictionTable(resprobit13, train, 'bankrut')
print('model: resprobit13, zbiór: train, próg odcięcia: 0.5:\nTablica\n',
      ↪predTable)
print('Wrażliwość:', round(sensivity, 4))
print('Specyficzność:', round(specifity, 4))

predTable, sensivity, specifity = predictionTable(resprobit13, test, 'bankrut')
print('\nmodel: resprobit13, zbiór: test, próg odcięcia: 0.5:\nTablica\n',
      ↪predTable)
print('Wrażliwość:', round(sensivity, 4))
print('Specyficzność:', round(specifity, 4))

print('-'*50)

predTable, sensivity, specifity = predictionTable(resprobit15, train, 'bankrut')
print('\nmodel: resprobit15, zbiór: train, próg odcięcia: 0.5:\nTablica\n',
      ↪predTable)
print('Wrażliwość:', round(sensivity, 4))
print('Specyficzność:', round(specifity, 4))

predTable, sensivity, specifity = predictionTable(resprobit15, test, 'bankrut')
print('\nmodel: resprobit15, zbiór: test, próg odcięcia: 0.5:\nTablica\n',
      ↪predTable)
print('Wrażliwość:', round(sensivity, 4))
print('Specyficzność:', round(specifity, 4))
```

model: resprobit13, zbiór: train, próg odcięcia: 0.5:

Tablica

```
[[4350. 261.]
```

```
[ 29. 35.]]
```

Wrażliwość: 0.1182

Specyficzność: 0.9934

model: resprobit13, zbiór: test, próg odcięcia: 0.5:

Tablica

```
[[1066. 82.]
```

```
[ 13. 16.]]
```

Wrażliwość: 0.1633

Specyficzność: 0.988

model: resprobit15, zbiór: train, próg odcięcia: 0.5:

Tablica

```
[[4348. 262.]
```

```
[ 31.  34.]]
Wrażliwość: 0.1149
Specyficzność: 0.9929
```

model: resprobit15, zbiór: test, próg odcięcia: 0.5:

Tablica

```
[[1066.  82.]
 [  13.  16.]]
```

Wrażliwość: 0.1633

Specyficzność: 0.988

Ciekawe wyniki, modele wykazują się znacznie lepszą wrażliwością na próbach testowych, ponadto model uwzględniający Zscore charakteryzuje się gorszą wrażliwością na próbie treningowej i lepszą specyficznością na obu próbach.

Wybór optymalnego punktu odcięcia

```
[112]: # listy do przechowywania wyników
senss = []
specs = []
cuts = []
sums = []

for c in range(1, 51, 1):

    # obliczenia
    tab, sens, spec = predictionTable(resprobit13, train, 'bankrut', c/100)
    cuts.append(c/100)
    senss.append(sens)
    specs.append(spec)
    sums.append(sens+spec)

# wyniki
cutres = pd.concat(objs = [pd.Series(cuts), pd.Series(senss), pd.Series(specs),
    →pd.Series(sums)], axis = 1)
```

```
[113]: # sortowanie wedle preferencji - chcę osiągnąć maksimum wrażliwości, przy 95%
    →specyficzności.
zero95 = cutres.copy()[cutres.copy().iloc[:,2] > 0.95].dropna()
zero95[zero95.iloc[:,3] == zero95.iloc[:,3].max()]
```

```
[113]:      0      1      2      3
18  0.19  0.456081  0.950217  1.406298
```

```
[114]: # optymalny punkt odcięcia
ctf = 0.19
```

```

predTable, sensivity, specifity = predictionTable(resprobit13, train, 'bankrut',
→cutoff = ctf)
print('model: resprobit13, zbiór: train, próg odcięcia: {}: \nTablica\n'.
→format(ctf), predTable)
print('Wrażliwość:', round(sensivity, 4))
print('Specyficzność:', round(specifity, 4))

predTable, sensivity, specifity = predictionTable(resprobit13, test, 'bankrut',
→cutoff = ctf)
print('\nmodel: resprobit13, zbiór: test, próg odcięcia: {}: \nTablica\n'.
→format(ctf), predTable)
print('Wrażliwość:', round(sensivity, 4))
print('Specyficzność:', round(specifity, 4))

print('-'*50)

predTable, sensivity, specifity = predictionTable(resprobit15, train, 'bankrut',
→cutoff = ctf)
print('\nmodel: resprobit15, zbiór: train, próg odcięcia: {}: \nTablica\n'.
→format(ctf), predTable)
print('Wrażliwość:', round(sensivity, 4))
print('Specyficzność:', round(specifity, 4))

predTable, sensivity, specifity = predictionTable(resprobit15, test, 'bankrut',
→cutoff = ctf)
print('\nmodel: resprobit15, zbiór: test, próg odcięcia: {}: \nTablica\n'.
→format(ctf), predTable)
print('Wrażliwość:', round(sensivity, 4))
print('Specyficzność:', round(specifity, 4))

```

model: resprobit13, zbiór: train, próg odcięcia: 0.19:

Tablica

[[4161. 161.]

[218. 135.]]

Wrażliwość: 0.4561

Specyficzność: 0.9502

model: resprobit13, zbiór: test, próg odcięcia: 0.19:

Tablica

[[1024. 53.]

[55. 45.]]

Wrażliwość: 0.4592

Specyficzność: 0.949

model: resprobit15, zbiór: train, próg odcięcia: 0.19:

Tablica

```
[[4170.  162.]
 [ 209.  134.]]
Wrażliwość: 0.4527
Specyficzność: 0.9523
```

```
model: resprobit15, zbiór: test, próg odcięcia: 0.19:
Tablica
[[1028.   53.]
 [  51.   45.]]
Wrażliwość: 0.4592
Specyficzność: 0.9527
```

Zdumiewające wyniki - udało się uzyskać model który wykrywa 45% bankrutów, błędnie klasyfikując niebankrutów zaledwie w niecałych 5%. Model fantastycznie nadaje się do zadania wczesnego ostrzegania. Kolejnym plusem modeli jest ich stabilność - bardzo zbliżone wyniki na próbach treningowych i testowych (brak overfittingu).

Hipoteza główna: w oparciu o dane pochodzące jedynie ze sprawozdań finansowych jesteśmy w stanie z wysoką skutecznością ocenić prawdopodobieństwo bankructwa przedsiębiorstwa (specyficzność co najmniej 95%, wrażliwość co najmniej 30%). Po dobraniu optymalnego poziomu odcięcia, wyniki klasyfikacji są zdumiewająco dobre. 1. Próba treningowa to wrażliwość na poziomie 0.4561 dla probitu13 i 0.4527 dla probitu15 przy specyficzności na poziomie 0.9502 dla probitu13 i 0.9523 dla probitu15 2. Próba testowa charakteryzuje się w przypadku probitu13 wrażliwością na poziomie 0.4592 (lepszy wynik niż na próbie treningowej) i specyficznością na poziomie 0.949 (gorszy wynik niż na próbie treningowej. Model probit15 na próbie testowej zanotował wrażliwość na poziomie 0.4592 (lepszy wynik niż na próbie treningowej) i specyficzność 0.9527 (lepszy wynik niż na próbie treningowej)

Podsumowując, modele oparte o dane ze sprawozdań finansowych mogą z powodzeniem pełnić rolę wczesnych systemów sygnalizujących - W obu przypadkach specyficzność na poziomie ok 95% z wrażliwością 45-46% .

Krzywe ROC

```
[115]: from sklearn.metrics import roc_curve, roc_auc_score

# Obliczenie punktów potrzebnych do narysowania krzywej ROC
# funkcja roc_curve zwraca trzy serie danych, fpr, tpr oraz poziomy progów
  ↳ odcięcia
## train
probs = resprobit13.predict(train)
probs1 = resprobit15.predict(train)
y = train.bankrut.values.astype(float)
fpr, tpr, thresholds = roc_curve(y_true = y, y_score = probs)
fpr1, tpr1, thresholds1 = roc_curve(y_true = y, y_score = probs1)
## test
probs2 = resprobit13.predict(test)
probs3 = resprobit15.predict(test)
y2 = test.bankrut.values.astype(float)
```

```

fpr2, tpr2, thresholds2 = roc_curve(y_true = y2, y_score = probs2)
fpr3, tpr3, thresholds3 = roc_curve(y_true = y2, y_score = probs3)

# pole powierzchni pod krzywymi
## train
rocScore = round(roc_auc_score(y_true = y, y_score = probs), 4)
rocScore1 = round(roc_auc_score(y_true = y, y_score = probs1), 4)
## test
rocScore2 = round(roc_auc_score(y_true = y2, y_score = probs2), 4)
rocScore3 = round(roc_auc_score(y_true = y2, y_score = probs3), 4)

# Ustalanie wielkości rysunku
fig, ax = plt.subplots(nrows = 1, ncols = 2, figsize = (12, 5.5))

# Grubość krzywej
lw = 2

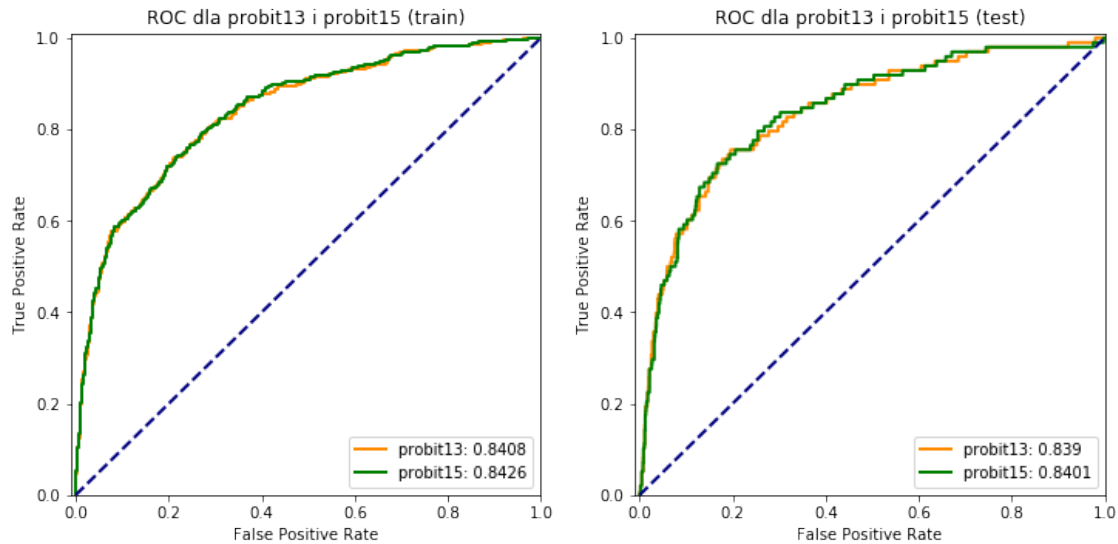
# krzywa ROC
## train
ax[0].plot(fpr, tpr, color = 'darkorange', lw = lw, label = 'probit13: {}'.
    ↳format(rocScore))
ax[0].plot(fpr1, tpr1, color = 'green', lw = lw, label = 'probit15: {}'.
    ↳format(rocScore1))
## test
ax[1].plot(fpr2, tpr2, color = 'darkorange', lw = lw, label = 'probit13: {}'.
    ↳format(rocScore2))
ax[1].plot(fpr3, tpr3, color = 'green', lw = lw, label = 'probit15: {}'.
    ↳format(rocScore3))

# krzywa 45 stopni jako punkt odniesienia
## train
ax[0].plot([0, 1], [0, 1], color = 'navy', lw = lw, linestyle = '--')
## test
ax[1].plot([0, 1], [0, 1], color = 'navy', lw = lw, linestyle = '--')

# marginesy aby krzywa nie pokrywała się z osiami
## train
ax[0].set_xlim([-0.01, 1.0])
ax[0].set_ylim([0.0, 1.01])
ax[0].set_xlabel('False Positive Rate')
ax[0].set_ylabel('True Positive Rate')
ax[0].set_title('ROC dla probit13 i probit15 (train)')
ax[0].legend(loc = "lower right")
## test
ax[1].set_xlim([-0.01, 1.0])
ax[1].set_ylim([0.0, 1.01])

```

```
ax[1].set_xlabel('False Positive Rate')
ax[1].set_ylabel('True Positive Rate')
ax[1].set_title('ROC dla probit13 i probit15 (test)')
ax[1].legend(loc = "lower right")
plt.show()
```


W przypadku zarówno próby treningowej jak i testowej nieznacznie lepszy okazuje się model zawierający zmienną Altmana.

Tabela publikacyjna

```
[116]: '''from statsmodels.iolib.summary2 import summary_col'''
```

```
[116]: 'from statsmodels.iolib.summary2 import summary_col'
```

```
[117]: '''# print
print(summary_col(results = [reslpm, resprobit, reslogit, resprobit13,
→resprobit15],
                    model_names = ['LPM', 'Probit ogólny', 'Logit ogólny', 'Probit_
→1', 'Probit 2'],
                    stars = True))'''
```

```
[117]: "# print\nprint(summary_col(results = [reslpm, resprobit, reslogit, resprobit13,
resprobit15],\n                    model_names = ['LPM', 'Probit ogólny', 'Logit
ogólny', 'Probit 1', 'Probit 2'],\n                    stars = True))"
```

```
[118]: '''# baza latex
print(summary_col(results = [reslpm, resprobit, reslogit, resprobit13,
→resprobit15],
```



```

        model_names = ['LPM', 'Probit ogólny', 'Logit ogólny', 'Probit_
→1', 'Probit 2'],
        stars = True).as_latex()'''

```

```

[118]: "# baza latex\nprint(summary_col(results = [reslpm, resprobit, reslogit,
resprobit13, resprobit15],\n
                                model_names = ['LPM', 'Probit
ogólny', 'Logit ogólny', 'Probit 1', 'Probit 2'],\n
                                stars =
True).as_latex())"

```

Efekty częściowe policzone dla średnich charakterystyk modelu probit13 i probit15.

```

[119]: me13 = resprobit13.get_margeff(at = 'mean', dummy = True)
print(me13.summary())

```

```

Probit Marginal Effects
=====
Dep. Variable:          bankrut
Method:              dydx
At:                  mean
=====
=====

```

	dy/dx	std err	z	P> z
[0.025 0.975]				

I(KO_Aktywa ** 2)	-0.0111	0.003	-4.213	0.000
-0.016 -0.006				
I(Rozmiar ** 2)	-0.0023	0.000	-5.704	0.000
-0.003 -0.002				
KO_Aktywa	-0.0577	0.008	-6.907	0.000
-0.074 -0.041				
MarzaZyskuBrutto	-0.0232	0.010	-2.330	0.020
-0.043 -0.004				
PrzyrostSprzedazySpadek_BrakDanych	0.0858	0.009	9.047	0.000
0.067 0.104				
ROA	-0.0486	0.013	-3.607	0.000
-0.075 -0.022				
RotacjaZobowiazan	4.319e-05	2.11e-05	2.050	0.040
1.9e-06 8.45e-05				
=====				
=====				

```

[120]: print('Efekt częściowy dla Kapitał obrotowy/Aktywa: {}'.format(-0.0577 - 2 * (-0.
→0111) * train.KO_Aktywa.mean()))
print('Efekt częściowy dla Rozmiar: {}'.format(-0.0023 * train.Rozmiar.mean()))

```

Efekt częściowy dla Kapitał obrotowy/Aktywa: -0.05309028518357219

Efekt cząstkowy dla Rozmiar: -0.00958438573576471

```
[121]: print('Średnie KO/Aktywa: {},\nśredni rozmiar (logarytm naturalny sumy_\n        ↳bilansowej: {},\n        ↳średnia Marża zysku brutto: {},\n        ↳średnie ROA: {},\n        ↳średni cykl rotacji zobowiązań: {}'.format(\n        round(train.KO_Aktywa.mean(), 4), round(train.Rozmiar.mean(), 4), round(train.\n        ↳MarżaZyskuBrutto.mean(), 4),\n        round(train.ROA.mean(), 4), int(round(train.RotacjaZobowiazan.mean(), 0))))
```

Średnie KO/Aktywa: 0.2076,
średni rozmiar (logarytm naturalny sumy bilansowej: 4.1671,
średnia Marża zysku brutto: 0.0768,
średnie ROA: 0.0511,
średni cykl rotacji zobowiązań: 101.

Interpretacja dla spółki o powyższych charakterystykach: - jeżeli Kapitał obrotowy/Aktywa wzrośnie o jednostkę, prawdopodobieństwo bankructwa spadnie o 5.31 p. procentowych, - jeżeli Rozmiar (logarytm naturalny sumy bilansowej) wzrośnie o jednostkę, prawdopodobieństwo bankructwa spadnie o 0.96 p. procentowych, - jeżeli Marża zysku brutto wzrośnie o jednostkę, prawdopodobieństwo bankructwa spadnie o 2.32 p. procentowego, - jeżeli zaobserwujemy spadek sprzedaży w stosunku do roku poprzedniego lub brak danych w tym zakresie, prawdopodobieństwo bankructwa wzrośnie o 8.58 p. procentowych, - jeżeli ROA wzrośnie o jednostkę, prawdopodobieństwo bankructwa spadnie o 4.86 p. procentowych, - jeżeli cykl rotacji zobowiązań wydłuży się o jeden dzień, prawdopodobieństwo bankructwa wzrośnie o 0.004 p. procentowego.

Hipoteza poboczna: too big to fail Oszacowanie parametru przy rozmiarze spółki mierzonym logarytmem naturalnym sumy bilansowej ma znak "-", co oznacza że jeżeli suma bilansowa wzrośnie o 1% to prawdopodobieństwo bankructwa spadnie. Analogiczne wnioski można wyciągnąć na podstawie efektów cząstkowych dla średnich charakterystyk, wzrostowi logarytmu naturalnego sumy bilansowej o jednostkę towarzyszy spadek prawdopodobieństwa bankructwa o 0.96 p. procentowych.

Hipoteza poboczna o poprawieniu pewności predykcji w przypadku dodania zmiennej Altmana do modelu finalnego. W celu zachowania pożądaných wyników predykcji (specyficzność > 0.95 przy max wrażliwości) na zbiorze treningowym, optymalny poziom odcięcia został ustalony na 0.19. Clive, Granger i Pesaran (2000) za optymalny punkt odcięcia (p^*) wskazują $p^* = \frac{1}{1 + \frac{\theta_1}{\theta_0}}$, gdzie θ_1 jest kosztem błędu I rodzaju, tj. stratą z $\hat{p}_i < p^* | y_i = 1$, a θ_0 jest kosztem błędu II rodzaju, tj. stratą z $\hat{p}_i > p^* | y_i = 0$. Chcąc przetestować progi odcięcia w zakresie 0.01 - 0.5 (Bi-Huei Tsai (2013) testowała granice 0.01 i 0.3, jednak dla kompletności wyników, w niniejszej pracy zdecydowano się rozszerzyć granice - powyżej 0.5 nie ma sensu, gdyż bankructwo jest zdarzeniem rzadkim), należy założyć, że punkt odcięcia dobierany jest w oparciu o θ_1 i θ_0 , oraz że jest on optymalny. Zatem, jeżeli przyjmiemy arbitralne poziomy p^* , to z formuły $p^* = \frac{1}{1 + \frac{\theta_1}{\theta_0}}$ możemy obliczyć koszty błędnych klasyfikacji. Koszty są niezbędne do obliczenia łącznego kosztu błędnych klasyfikacji równego (Bi-Huei Tsai (2013)):

$$EMC = y_i * \theta_1 * P(\hat{p}_i < p^* | y_i = 1) + (1 - y_i) * \theta_0 * P(\hat{p}_i > p^* | y_i = 0)$$

gdzie y_i jest zaobserwowaną liczbą sukcesów (bankrutów), a $1 - y_i$ jest zaobserwowaną liczbą porażek (nie bankrutów) - jeżeli byłaby to miara ex ante, y zastąpiłoby \hat{y} , czyli oszacowania. Hipoteza jest następująca: $H_0 : EMC_{probit13} > EMC_{probit15}$, gdzie probit13 to ostateczny model bez zmiennej Altmana, a probit15 to model uwzględniający zmienną Altmana. W celu zweryfikowania hipotezy przeprowadzona zostanie procedura, oparta na tej zaproponowanej przez Bi_Huei Tsai (2013): 1. Losowanie tej samej proporcji "1" i "0" z powtórzeniami 1000 razy. 2. Oszacowanie probit13 i probit15 dla wylosowanego zbioru danych. 3. Wybór punktu odcięcia oraz θ_1 i θ_0 na jego podstawie dla wylosowanego zbioru danych. 4. Obliczenie $P(\hat{y}_i < p^* | y_i = 1)$ oraz $P(\hat{y}_i > p^* | y_i = 0)$ EMC dla wylosowanego zbioru danych i progów odcięcia. 5. Przeprowadzenie testu na równość średnich EMC dla każdego progu odcięcia.

Pętla bootstrapowa pętla na moim komputerze wykonuje się około godziny, dlatego została wykonana raz, a jej wynik zapisany do pliku bootstrap.pkl Ze względu na wygodę, notatnik uruchamiany jest opcją Kernel -> Restart & Run all, co powoduje utratę wszystkich komórek ze wcześniejszymi outputami. Raport generowany przez pętlę bootstrapową został z tego powodu zapisany w osobnym pliku. W celu powtórzenia badania należy odkomentować dwie poniższe komórki.

```
[122]: '''# moduł do mierzenia czasu
import time
# moduł potrzebny do podnoszenia błędnu w momencie błędu konwergencji funkcji
↳ wiarygodności (blok try, except w pętli)
import warnings
from statsmodels.tools.sm_exceptions import ConvergenceWarning
warnings.simplefilter('error', ConvergenceWarning)'''
```

```
[122]: "# moduł do mierzenia czasu\nimport time\n# moduł potrzebny do podnoszenia
błędnu w momencie błędu konwergencji funkcji wiarygodności (blok try, except w
pętli)\nimport warnings\nfrom statsmodels.tools.sm_exceptions import
ConvergenceWarning\nwarnings.simplefilter('error', ConvergenceWarning)"
```

```
[123]: '''# zmienne z probit13 bez stałej, bo ta obliczana jest automatycznie
zmn = resprobit13.params.index.tolist()
zmn.remove('Intercept')

start = time.time()

# proporcje y_1 "1" i y_0 "0"
y_1 = bankruci.shape[0]/(bankruci.shape[0]+niebankruci.shape[0])
y_0 = 1-y_1
# słownik rezultatów pętli bootstrapowej
bootstrapresults = {}

for cut in range(1,51):
    # float nie może być argumentem funkcji range()
    theta_1 = (1-cut/100)/(cut/100)
    theta_0 = 1
```

```

i = 1

# listy do zapisu wyników dla pojedynczych punktów odcięcia
EMC_BA_list = []
EMC_A_list = []

start1 = time.time()
while i < 1001:
    # jeżeli funkcja wiarygodności nie może zostać zoptymalizowana, należy
    ↪ powtórzyć procedurę (o tym mówi inkrementacja i)
    try:
        # zbiór danych - losowanie ze zwracaniem sażej proporcji "1" i "0"
        dta = pd.concat(objs = [niebankruci.sample(frac = 1, replace = True),
                                bankruci.sample(frac = 1, replace = True)],
        ↪ axis = 0)

        # szacowanie probitu13
        BA = probit('bankrut~{}'.format('+'.join(zmn)), dta).fit(disp =
        ↪ False)

        # szacowanie probitu15
        A = probit('bankrut~Zscore+{}'.format('+'.join(zmn)), dta).fit(disp
        ↪ = False)

        # tablice klasyfikacyjne dla probitu13 i probitu15
        tBA = BA.pred_table(cut/100).T
        tA = A.pred_table(cut/100).T
        # prawdopodobieństwa błędów I i II rodzaju dla probitu13 i probitu15
        IBA = tBA[0,1]/(tBA[0,1]+tBA[1,1])
        IIBA = tBA[1,0]/(tBA[0,0]+tBA[0,1])
        IA = tA[0,1]/(tA[0,1]+tA[1,1])
        IIA = tA[1,0]/(tA[0,0]+tA[0,1])

        # obliczenie EMC dla probitu13 i probitu15
        EMC_BA = y_1 * theta_1 * IBA + y_0 * theta_0 * IIBA
        EMC_A = y_1 * theta_1 * IA + y_0 * theta_0 * IIA

        # zapisanie wyników do list
        EMC_BA_list.append(EMC_BA)
        EMC_A_list.append(EMC_A)

        # inkrementacja warunku pętli while
        i += 1
    except:
        pass

bootstrapresults.update({cut/100 : pd.concat(objs = [pd.Series(EMC_BA_list),
↪ pd.Series(EMC_A_list)],axis = 1, names = ['probit13', 'probit15'])})

end1 = time.time()
print('cutoff: {}, czas wykonania(s): {}'.format(cut/100, end1 - start1))

```

```

end = time.time()
print('czas wykonania całej pętli: {}'.format(end - start))'''

```

```

[123]: '# zmienne z probit13 bez stałej, bo ta obliczana jest automatycznie\nzmn =
resprobit13.params.index.tolist()\nzmn.remove('Intercept')\n\nstart =
time.time()\n\n# proporcje y_1 "1" i y_0 "0"\ny_1 =
bankruci.shape[0]/(bankruci.shape[0]+niebankruci.shape[0])\ny_0 = 1-y_1\n#
słownik rezultatów pętli bootstrapowej\nbootstrapresults = {}\n\nfor cut in
range(1,51):\n    # float nie może być argumentem funkcji range()\n    theta_1 =
(1-cut/100)/(cut/100)\n    theta_0 = 1\n    i = 1\n    \n    # listy do zapisu
wyników dla pojedynczych punktów odcięcia\n    EMC_BA_list = []\n    EMC_A_list
= []\n    \n    start1 = time.time()\n    while i < 1001:\n        # jeżeli
funkcja wiarygodności nie może zostać zoptymalizowana, należy powtórzyć
procedurę (o tym mówi inkrementacja i)\n        try:\n            # zbiór danych
- losowanie ze zwracaniem sałej proporcji "1" i "0"\n            dta =
pd.concat(objs = [niebankruci.sample(frac = 1, replace = True),\n
bankruci.sample(frac = 1, replace = True)], axis = 0)\n            # szacowanie
probitu13\n            BA = probit('bankrut~{}\'.format('\'+\'.join(zmn)),
dta).fit(disps = False)\n            # szacowanie probitu15\n            A =
probit('bankrut~Zscore+{}\'.format('\'+\'.join(zmn)), dta).fit(disps = False)\n
# tablice klasyfikacyjne dla probitu13 i probitu15 \n            tBA =
BA.pred_table(cut/100).T\n            tA = A.pred_table(cut/100).T\n
# prawdopodobieństwa błędów I i II rodzaju dla probitu13 i probitu15\n
IBA = tBA[0,1]/(tBA[0,1]+tBA[1,1])\n            IIBA =
tBA[1,0]/(tBA[0,0]+tBA[0,1])\n            IA = tA[0,1]/(tA[0,1]+tA[1,1])\n
IIA = tA[1,0]/(tA[0,0]+tA[0,1])\n            \n            # obliczenie EMC dla
probitu13 i probitu15\n            EMC_BA = y_1 * theta_1 * IBA + y_0 * theta_0
* IIBA\n            EMC_A = y_1 * theta_1 * IA + y_0 * theta_0 * IIA\n
\n            # zapisanie wyników do list\n
EMC_BA_list.append(EMC_BA)\n            EMC_A_list.append(EMC_A)\n            \n
# inkrementacja warunku pętli while\n            i += 1\n            except:\n
pass\n        bootstrapresults.update({cut/100 : pd.concat(objs =
[pd.Series(EMC_BA_list), pd.Series(EMC_A_list)],axis = 1, names = ['probit13',
'probit15'])})\n        end1 = time.time()\n        print('cutoff: {}, czas
wykonania(s): {}'.format(cut/100, end1 - start1))\n\nend =
time.time()\nprint('czas wykonania całej pętli: {}'.format(end - start))'

```

```

[124]: '''import pickle
# JEŻELI PLIK bootstrap.pkl JUŻ JEST, NIE URUCHAMIAĆ TEJ KOMÓRKI W PRZECIWNYM_
→RAZIE WYNIK ZOSTANIE NADPISANY!!!
# zapis wyników bootstrapu jako pickle
with open("bootstrap.pkl", "wb") as fp:
    # Zapisujemy obiekt do wskaźnika pliku
    pickle.dump(bootstrapresults, fp)'''

```

```

[124]: 'import pickle\n# JEŻELI PLIK bootstrap.pkl JUŻ JEST, NIE URUCHAMIAĆ TEJ KOMÓRKI
W PRZECIWNYM RAZIE WYNIK ZOSTANIE NADPISANY!!!\n# zapis wyników bootstrapu jako

```

```

pickle\nwith open("bootstrap.pkl", "wb") as fp:\n    # Zapisujemy obiekt do
wskaźnika pliku\n    pickle.dump(bootstrapresults, fp)'

```

```

[125]: import pickle
# wczytanie wyników bootstrapu jako pickle
with open('bootstrap.pkl', "rb") as fp:
    bootstrapresults = pickle.load(fp)

```

```

[126]: # listy, w których zostaną zapisane wyniki
stats = []
critics = []
pvals = []
showAll = False

for k in list(bootstrapresults.keys()):
    # test
    # kolumna 0 to średni EMC dla probitu13, kolumna 1 to średni EMC dla
    ↪probitu15
    s, crt, p = popMeanTest(a = np.array(bootstrapresults[k].iloc[:, 0]),
                           b = np.array(bootstrapresults[k].iloc[:, 1]),
                           alfa = 0.05, alternative = 'one-sided')

    # zapisanie wyników dla pojedynczego cutoffu
    stats.append(round(s,4))
    critics.append(round(crt,4))
    pvals.append(round(p,4))

# agregacja wyników
srednie = pd.DataFrame(data = {'cutoff':list(bootstrapresults.keys()), 'U':
    ↪stats, 'wartość krytyczna':critics, 'p_value':np.round(pvals, 4)})

if not showAll:
    # usunięcie z obiektu zmiennych z p > 0.05 (przyjętą H0 o równości średnich)
    srednie = srednie.where(srednie['p_value'] > 0.05).dropna()
    #srednie = srednie.where(srednie['U'] > 0).dropna()

    # porządkowanie indeksów
    srednie.reset_index(inplace = True, drop = True)

display(srednie)

```

	cutoff	U	wartość krytyczna	p_value
0	0.01	-0.1303	1.6449	0.4482
1	0.06	1.2859	1.6449	0.0992
2	0.07	0.3911	1.6449	0.3479
3	0.08	-0.1501	1.6449	0.4404
4	0.09	-0.5970	1.6449	0.2752

5	0.10	0.4698	1.6449	0.3192
6	0.11	0.6641	1.6449	0.2533
7	0.12	0.4529	1.6449	0.3253
8	0.16	1.0468	1.6449	0.1476
9	0.17	-0.0196	1.6449	0.4922
10	0.18	0.4998	1.6449	0.3086
11	0.19	1.3758	1.6449	0.0844
12	0.20	1.5945	1.6449	0.0554
13	0.21	0.9782	1.6449	0.1640
14	0.22	0.9225	1.6449	0.1781
15	0.23	0.6066	1.6449	0.2721
16	0.24	0.4947	1.6449	0.3104
17	0.25	1.3794	1.6449	0.0839
18	0.27	1.4229	1.6449	0.0774
19	0.28	1.4670	1.6449	0.0712
20	0.32	1.4535	1.6449	0.0730
21	0.33	1.1468	1.6449	0.1257
22	0.34	0.5750	1.6449	0.2826
23	0.35	0.3690	1.6449	0.3561
24	0.36	0.2570	1.6449	0.3986
25	0.37	-0.1895	1.6449	0.4248
26	0.38	0.0088	1.6449	0.4965
27	0.39	0.0398	1.6449	0.4841
28	0.40	-0.2804	1.6449	0.3896
29	0.41	-0.0335	1.6449	0.4866
30	0.42	0.0788	1.6449	0.4686
31	0.43	-0.5190	1.6449	0.3019
32	0.44	-0.3427	1.6449	0.3659
33	0.45	-0.5609	1.6449	0.2874
34	0.46	-0.6426	1.6449	0.2602
35	0.47	-0.8392	1.6449	0.2007
36	0.48	-0.9368	1.6449	0.1744
37	0.49	-1.0984	1.6449	0.1360
38	0.50	-1.5959	1.6449	0.0553

Wnioski: dla punktów odcięcia 0.02, 0.03, 0.4, 0.5, 0.13, 0.14, 0.15, 0.26, 0.29, 0.3 oraz 0.31 średnia EMC dla probitu15 jest istotnie niższa statystycznie na poziomie $\alpha = 5\%$, zatem w przypadkach osób, dla których optymalny punkt odcięcia znajduje się na liście wyżej wymienionej, modelem lepszym będzie model probit15 (zawierający zmienną Altmana) W świetle wyników nie można przesądzić o wyższości któregoś z modeli, a wybór między nimi powinien być dokonywany na podstawie kosztów błędów I i II rodzaju badacza.

```
[127]: # zapis wyników do pliku -> łatwiej się tworzy tabelę latexową z csv
# srednie.to_csv(r'srednie.csv')
```